

Kadernota 2024

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Leeswijzer	4
3. Vaststellingsbesluit	6
4. Vertrekpunt Kadernota	7
5. Richtinggevende uitspraken	8
6. Beleidsontwikkelingen per programma/thema	14
6.1 Dongen Leeft!	15
<i>110 Omgeving</i>	<i>15</i>
<i>120 Leven</i>	<i>17</i>
<i>130 Duurzaamheid</i>	<i>19</i>
6.2 Dongen Zorgt!	22
<i>210 Onderwijs</i>	<i>22</i>
<i>220 Zorg</i>	<i>22</i>
<i>230 Armoede</i>	<i>24</i>
6.3 Veilig Dongen!	26
<i>310 Openbare orde en veiligheid</i>	<i>26</i>
<i>320 Rampenbestrijding en brandweer</i>	<i>27</i>
6.4 Dongen Onderneemt!	28
<i>410 Ondernemerschap</i>	<i>28</i>
<i>420 Werknemerschap</i>	<i>28</i>
6.5 Dongen Dient!	29
<i>510 Bestuur</i>	<i>29</i>
<i>520 Dienstverlening</i>	<i>29</i>
<i>530 Beheer en onderhoud</i>	<i>31</i>
<i>540 Afval</i>	<i>31</i>
6.6 Algemene Dekkingsmiddelen en overhead	33
<i>610 Algemene Uitkering</i>	<i>33</i>
<i>620 Gemeentelijke belastingen en heffingen</i>	<i>33</i>
<i>630 Overige algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien</i>	<i>34</i>
<i>640 Overhead</i>	<i>34</i>
7. Financiële uitgangspunten	36
8. Proces Programmabegroting 2024 – 2027	37

1. Inleiding

Ambitie

Als bestuurders van de gemeente Dongen willen we graag in goede verbinding staan met onze inwoners, ondernemers, partners, organisaties en verenigingen. Datzelfde geldt voor de directie en medewerkers van onze gemeentelijke organisatie. Door samen te denken en te doen, en door samen ervaringen en kennis te delen, kunnen we het verschil maken voor aangenaam wonen, werken en verblijven in onze kernen Dongen, 's Gravenmoer en Klein-Dongen-Vaart.

Ontwikkelingen

In de afgelopen jaren is er in historisch perspectief veel gebeurd in onze samenleving – nationaal en internationaal. Nog steeds hebben we te maken met een reeks van crisissen en gebeurtenissen met veel maatschappelijke en politieke impact. Er is sprake van een afnemend vertrouwen in politiek en door polarisatie verscherpen onderlinge verstandhoudingen tussen groepen en individuen.

Prioriteit lokaal

Juist nu, in deze roerige complexe tijden, is het belangrijk om lokaal dichtbij elkaar te blijven. Op tal van beleidsterreinen liggen er belangrijke opgaven en uitdagingen. Denk aan wonen, onderwijs, duurzaamheid, veiligheid, zorg en jeugdzorg. De komende jaren van deze bestuurperiode gaan we door met het bouwen aan de vitaliteit van onze lokale samenleving.

Onze aanpak

Het is belangrijk dat onze inwoners zich hierbij goed gehoord voelen. En dat ze keuzes van gemaakt beleid goed begrijpen. Daarom zullen we in de komende periode extra gaan inzetten op de driehoek communicatie, participatie en democratische vernieuwing.

De samenleving is stevig in beweging en als gemeentebestuur en gemeentelijke organisatie moeten we in staat zijn om dynamiek te tonen en méé te bewegen. Veel van onze politieke keuzes raken het persoonlijk leven van onze inwoners. Inclusie (zijn alle belangen afgewogen) en transparantie (gebeurt het in alle openheid) zijn van groot belang bij democratische vernieuwing.

Belangrijke stap

Deze Kadernota is een belangrijke stap op weg naar de Programmabegroting 2024-2027. Graag doen we een beroep op u als gekozen volksvertegenwoordiger. Help mee om concreet richting en invulling geven aan onze gemeentelijke ambitie en aanpak.

Met goed onderling samenspel, met daadkrachtig bestuur en met een flexibele agenda, kunnen we als college en raad ook in de komende periode als de omstandigheden snel (blijven) wisselen, vitale en solide besluiten nemen en daarmee doen wat het beste is voor onze gemeente en onze inwoners.

Wij hebben vertrouwen in onze toekomst!
Aan de slag!

Dongen, 6 juni 2023.

Burgemeester en wethouders van Dongen,
De secretaris, De burgemeester,

mr. H.L.M. van Noort

drs. M.C. Starmans-Gelijns

2. Leeswijzer

Deze Kadernota 2024 vormt de basis voor de meerjarenbegroting 2024–2027 die uw raad komend najaar ter bespreking en vaststelling krijgt aangeboden. Met de Kadernota begint een nieuwe cyclus voor de planning, tussentijdse rapportage en verantwoording van de gemeentelijke doelstellingen. Deze cyclus wordt afgesloten met de vaststelling van de jaarrekening 2024. Graag nodigen wij u uit om via deze Kadernota richting te geven aan de ambities en doelstellingen van onze gemeente.

Belang Kadernota

In mei 2022 is het coalitieakkoord Versterken en Vernieuwen vastgesteld. Een akkoord op hoofdlijnen voor de bestuursperiode 2022-2026, geschreven door de Volkspartij Dongen (VPD) en het CDA Dongen – 's Gravenmoer. In het akkoord zijn de maatschappelijke opgaven voor onze gemeente beschreven en is de ambities uitgesproken over hoe we de opgaven aanvliegen en oppakken. De Programmabegroting 2023-2026 kwam te snel om de ambities te vertalen in concrete plannen. Inmiddels zijn er belangrijke, voorbereidende stappen gezet. 2024 wordt het sleuteljaar in het realiseren van de ambities. Deze Kadernota vormt de aftrap voor dat jaar.

Huidige situatie

Het vertrekpunt voor deze Kadernota wordt gevormd door het meerjarenperspectief uit de eerste bestuursrapportage 2023. De eerste bestuursrapportage bevat een actualisatie van de baten en lasten op basis van inzichten die zich sinds het opstellen van de begroting (september 2022) hebben voorgedaan. Deze actualisatie van het beeld leidt ertoe dat het begrotingssaldo in 2023 wordt bijgesteld naar € 139.000. In latere jaren (2024-2026) schommelen de verwachte resultaten rond het nulpunt, waarbij de jaren 2024 en 2026 negatief zijn. In de jaren vanaf 2026 zijn de gemeentelijke financiën erg onzeker, omdat op dit moment nog duidelijkheid bestaat over de hoogte van de Algemene Uitkering van het Rijk. Zie hiervoor de richtinggevende uitspraken in hoofdstuk 5.

Opzet Kadernota

Deze Kadernota vangt aan met het financieel perspectief zoals we dat kunnen schetsen op basis van de nu beschikbare informatie en sluit aan bij het perspectief zoals dat ook in de eerste bestuursrapportage 2023 is gepresenteerd. Vervolgens wordt per beleidsprogramma inzicht gegeven in de belangrijkste beleidsontwikkelingen die we voor 2024 voorzien. Ieder programma sluit af met het inzicht in de financiële impact van de verschillende ontwikkelingen zoals we die nu kunnen inschatten. Deze inzichten zijn ter indicatie. Met deze Kadernota worden die effecten of budgetten niet vastgesteld. Dat gebeurt bij de begroting en het investeringsplan.

Daarna geeft de Kadernota een toelichting op de financieel-technische uitgangspunten. Tenslotte nemen we u mee in het proces dat we de komende periode met uw raad willen doorlopen om vanuit de Kadernota te komen tot de programmabegroting 2024-2027.

Vragen aan uw raad

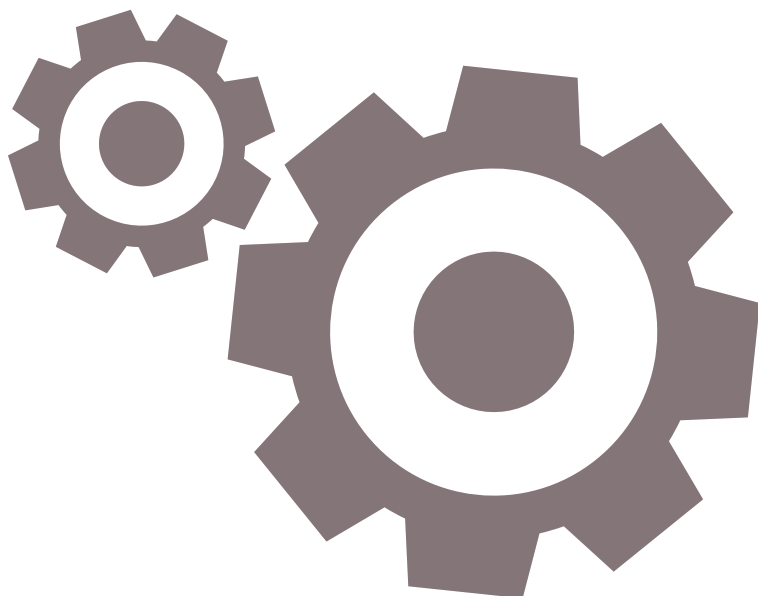
Een belangrijk doel van deze Kadernota is tevens op een aantal onderwerpen een richtinggevende uitspraak op te halen bij uw raad. Deze onderwerpen zijn in hoofdstuk 5 nader uitgewerkt. Op die onderwerpen is het voor het college van belang bij de uitwerking van de Programmabegroting 2024 of het Investeringsplan 2024 duidelijk te hebben welke richting de raad op wil. Die richting zal vervolgens in de begroting en het investeringsplan nader worden uitgewerkt. Zoals altijd maakt het college hierbij een integrale afweging over de verschillende ambities en de beschikbare middelen. Omdat die middelen per definitie schaars zijn, kan het zijn dat het college in de begroting of het investeringsplan andere keuzes moet maken. Die keuzes zal het college dan beargumenteren. Het eindoordeel is zoals altijd aan de raad. Met vaststelling van de begroting en het investeringsplan stelt de raad de middelen voor 2024 beschikbaar.

Afrondend

Graag gaan wij met uw raad in gesprek om uw raad de inhoudelijke en financieel-technische kaders te laten stellen waarbinnen de komende begroting tot stand wordt gebracht.

De Kadernota is hét moment om wensen en ambities mee te geven voor de komende begroting. Bij de behandeling van de begroting is de ruimte voor aanvullende wensen vanuit de raad beperkt, die ruimte ligt dan immers al vast in plannen. Bij de Kadernota geeft de raad de kaders mee; het college beziet vervolgens de mogelijkheden tot inpassing daarvan in de ontwerpbegroting. Bij de begroting toetst de raad of op de juiste wijze uitwerking is gegeven aan die kaders.

Het college continueert dan ook het streven om met een concretere en beter onderbouwde Kadernota het politieke debat gedeeltelijk te verschuiven van begroting naar Kadernota. Met het verzoek om richtinggevende uitspraken op een aantal belangrijke onderwerpen heeft het college getracht hierin een volgende stap te zetten. Uiteraard wordt uw raad ook van harte uitgenodigd om op andere onderwerpen dan de onderwerpen waarop richtinggevende uitspraken zijn geformuleerd, te komen met aanvullende wensen of een aangescherpte richting.

3. Vaststellingsbesluit

De raad van de gemeente Dongen;

Gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 6 juni 2023;

Besluit:

1. Kennis te nemen van de Kadernota 2024;
2. De financieel-technische uitgangspunten vast te stellen:
  - De Algemene Uitkering wordt geraamd op basis van de Meicirculaire 2023;
  - Voor de meerjarenraming wordt uitgegaan van een indexering op baten en lasten. Ten opzichte van de begroting 2023 wordt een indexering toegepast gelijk aan de prijsontwikkeling overheidsconsumptie, netto materieel (IMOC) in de Meicirculaire 2023, met uitzondering van:
    - De subsidies stijgen met de prijsontwikkeling overheidsconsumptie, netto materieel (IMOC) conform Meicirculaire 2023, tenzij voor een subsidie afwijkende afspraken zijn gemaakt;
    - Voor loon- en salarisontwikkeling wordt aangesloten bij de meest actuele inzichten per 1 juli 2023;
    - Voor de indexering van de bijdragen aan de meeste gemeenschappelijke regelingen volgen we de besluitvorming in het algemeen bestuur van de betreffende regeling;
    - Voor opbrengsten afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt een kostendekkend tarief gehanteerd;
    - Voor de berekening van de OZB-opbrengst 2024 wordt de begrote opbrengst uit 2023 verhoogd met de prijsontwikkeling overheidsconsumptie, netto materieel (IMOC) conform Meicirculaire 2023 plaatsvindt;
    - De opbrengsten marktgeden, pachtgeden, leges en overige belastingen worden geïndexeerd met de prijsontwikkeling overheidsconsumptie, netto materieel (IMOC) conform Meicirculaire 2023, tenzij reparatie nodig is om kosten en opbrengsten beter met elkaar in balans te brengen.
  - De rekenrente wordt voorlopig vastgesteld op 1,0%.
  - Het bedrag voor onvoorziene uitgaven voor de begroting 2024 en volgende jaren is € 80.000 per jaar.
3. In te stemmen met de volgende voorstellen voor de verdere uitwerking richting de programmabegroting 2024-2027:
  - a) De ambitie met betrekking tot 100 flexwoningen verder uit te werken;
  - b) De afronding van het verkeersplan centrum Dongen uit te werken in het Investeringsplan;
  - c) De gebiedsgerichte aanpak voor West 1 en West 2 op te starten en de financiële gevolgen te betrekken bij de begroting;
  - d) De haalbaarheid van vestiging van een MBO Care in Dongen nader te onderzoeken;
  - e) Te kiezen voor een brede aanpak op het thema circulaire economie;
  - f) De ambitie tot verduurzaming van het gemeentelijk wagenpark nader uit te werken;
  - g) Een commissie aan te stellen die een voorstel voor een kunstwerk in de openbare ruimte alsmede uitgangspunten voor kunstwerken binnen de gemeente gaat uitwerken;
  - h) De daling van de Algemene Uitkering in 2026 en 2027 budgettair te ondervangen door het opnemen van een stelpost in de begroting.
4. In te stemmen met de in de Kadernota aangegeven vervolgstappen in het kader van de totstandkoming van de programmabegroting 2024-2027.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van 13 juli 2023.

Voorzitter,

Griffier,

Drs. M.C. Starmans-Gelijns

M.H. van Kampen

4. Vertrekpunt Kadernota

Het financieel meerjarig perspectief zoals opgenomen in de eerste bestuursrapportage 2023 (berap 2023-1) vormt het vertrekpunt voor de Kadernota en het verdere proces richting de programmabegroting 2024-2027. De berap 2023-1 wordt tegelijkertijd met deze Kadernota aangeboden aan de raad. Hierin is onderstaand meerjarenperspectief opgenomen.

Meerjarenperspectief	2023	2024	2025	2026
Begrotingssaldo na Berap 2023-1	139	-35	35	-121

In de eerste bestuursrapportage van 2023 is het begrotingssaldo voor 2023 uitgekomen op € 139.000. In 2024 slaat dit saldo om in een negatief saldo van € 35.000. Ook in 2026 resteert een negatief saldo. Daarbij wordt opgemerkt dat we nog in afwachting zijn van de Mei-circulaire 2023. De verwachting is dat de circulaire leidt tot aanvullende middelen. De raad wordt zoals gebruikelijk na het verschijnen van deze circulaire via een raadsinformatiebrief geïnformeerd over de effecten daarvan.

Financiële kengetallen

De raad wordt in ieder P&C-pakket geïnformeerd over de financiële kengetallen zoals die volgen uit de meerjarenramingen. Onderstaande cijfers behoren bij het P&C Voorjaarspakket 2023. De jaarrekening 2022 heeft geleid tot een positief resultaat waardoor de financiële kengetallen in positieve zin worden beïnvloed.

Kengetallen	Jaarrekening 2021	Jaarrekening 2022	Actueel 2023	Actueel 2024	Actueel 2025	Actueel 2026
Kadernota 2024						
Netto schuldquote gecorrigeerd	83%	67%	92%	115%	118%	114%
Solvabiliteitsratio	12,7%	19,3%	17,0%	18,3%	18,5%	19,6%
Structurele exploitatieruimte	3,8%	8,9%	1,2%	1,4%	1,5%	0,7%
Grondexploitatie	14,5%	10,8%	12,1%	17,1%	10,9%	4,9%
Belastingcapaciteit	109%	106%	102%	102%	102%	102%
Bedragen x € 1.000						

Ten opzichte van de Programmabegroting 2023-2026 is de meerjarenraming van de netto schuldquote verder verbeterd. Dit is het gevolg van het positieve resultaat over 2022 en de aanzienlijke stijging van de gemeentelijke baten. De solvabiliteit is aanzienlijk verbeterd, dit is eveneens het directe gevolg van het positieve exploitatieresultaat. Veel eerder dan verwacht komt de signaalwaarde van 20% in zicht. Op het dieptepunt in 2019 bedroeg de solvabiliteit 9,9%. Dit betekent bijna een verdubbeling in 3 jaar tijd.

Ten aanzien van de begroting voorzien we een positieve structurele exploitatieruimte. De belastingcapaciteit zet de woonlasten in Dongen af tegen het landelijke gemiddelde en geeft daarmee een indicatie voor de feitelijke ruimte tot verhogingen. Voor alle kengetallen geldt dat bij Programmabegroting 2024-2027 een nieuwe actualisatie wordt gemaakt.

Duiding waarden kengetallen	Mate van risico		
	Laag risico	Gemiddeld risico	Hoog risico
Netto schuldquote gecorrigeerd	< 90%	90% - 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio	> 50%	20% - 50%	< 20%
Structurele exploitatieruimte	> 0%	= 0%	< 0%
Grondexploitatie	< 20%	20% - 35%	> 35%
Belastingcapaciteit	< 95%	95% - 105%	> 105%

5. Richtinggevende uitspraken

Hierbij leggen wij u op een achttal onderwerpen het verzoek tot richtinggevende uitspraken voor. Deze onderwerpen zijn onderverdeeld naar thema. Per onderwerp wordt gevraagd om instemming op de voorgestelde richting. Instemming met uitwerking betekent dat het college de genoemde onderwerpen verder zal uitwerken richting de Programmabegroting of Investeringsplan.

Zoals altijd maakt het college hierbij een integrale afweging over de verschillende ambities en de beschikbare middelen. Omdat die middelen per definitie schaars zijn, kan het zijn dat het college in de begroting of het investeringsplan andere keuzes moet maken. Die keuzes zal het college dan beargumenteren. Het eindoordeel is zoals altijd aan de raad. Met vaststelling van de begroting en het investeringsplan stelt de raad de middelen beschikbaar aan het college.

THEMA WONEN

1. Flexwoningen

De woningnood is hoog: voor onze eigen inwoners alsook voor bijzondere doelgroepen. Reguliere woningbouw wordt voorbereid en in gang gezet, maar voordat deze woningen zijn gebouwd zijn we een aantal jaren verder. Flexwonen biedt binnen een korter tijdbestek een tijdelijk betaalbaar woningaanbod.

De ambitie is dan ook om eind 2024 binnen gemeente Dongen 100 flexwoningen te hebben staan. Hierbij wordt gekeken naar locaties die in beeld zijn of komen voor toekomstige reguliere woningbouw, maar op dit moment nog niet in ontwikkeling zijn. Op die manier staat flexwonen reguliere woningbouw in de toekomst niet in de weg.

Rond de zomer van 2023 wordt het onderzoek afgerond naar geschikte locaties, waarna uw raad uiterlijk in het derde kwartaal van 2023 zal worden geïnformeerd over het vervolg van deze ambitie die uiteindelijk in 2024 daadwerkelijk vorm zal moeten krijgen.

Vraagpunt raad:

Deelt de raad de ambitie uiterlijk in 2024 100 flexwoningen te realiseren?

THEMA ZORG & VEILIGHEID

2. Afronding verkeersplan centrum Dongen

Het algehele gevoel van veiligheid kent meerdere facetten, waarvan verkeersveiligheid er één is. Hoe veilig kan ik me voortbewegen binnen mijn gemeente?

Met de aanpak van het centrumgebied is indertijd ook besloten een verkeersplan voor het centrum op te laten stellen. Een groot aantal knelpunten uit het verkeersplan zijn in de jaren 2014-2019 aangepakt. Vanwege de noodzakelijke bezuinigen die vanaf 2019 zijn doorgevoerd, is uitvoering van het verkeersplan Centrum niet helemaal afgerond. Daardoor zijn twee belangrijke knelpunten op de centrumring in Dongen nog niet aangepakt. Het betreft de kruising Wilhelminastraat – Tramstraat en de kruising Tramstraat – Kardinaal van Rossumstraat. In 2023 wordt voor dit deel van de centrumring een knelpuntenanalyse opgesteld. Op basis van de uitkomst wordt een uitvoeringsplan opgesteld. Het college stelt voor de benodigde investering voor aanpak van beide kruispunten op te nemen in het Investeringsplan 2024-2027.

Vraagpunt raad:

Is de raad akkoord met uitwerking van deze ambitie richting het Investeringsplan?

Richtinggevende uitspraken

3. Gebiedsgerichte aanpak wijken West 1 en West 2, integratie zorg en onderwijs i.c.m. opstarten voorbereiding IKC West

Alle inwoners van onze gemeente behoren zich sociaal veilig te voelen. Daartoe is vanuit de gemeente een goede verbinding van het fysieke en sociale domein de basis. Via regionaal uitgerolde kwaliteitskaders wordt de basis voor een gedegen zorg- en veiligheidsbeleid gelegd. Immers, wijken kunnen worden aangepakt en opgeknapt, maar daarmee kunnen uitdagingen achter de voordeur voortbestaan.

Specifiek voor de wijken West 1 en West 2 is het voornemen te komen tot een brede integrale gebiedsgerichte aanpak van maatschappelijke opgaven die er spelen. Het voorliggend veld wordt daarbij nadrukkelijk betrokken. We zien kansen om – samen met ons voorliggend veld – aanwezig te zijn in de wijken West 1 en West 2 om ondersteuning te bieden daar waar nodig. We zien hierbij het onderwijs als een essentiële partner en de vormgeving van IKC West als een mooie kans om integratie van onderwijs en ondersteuning of zorg vorm te geven. Een veilig opvoed- en opgroei-klimaat leidt tot evenwichtige en weerbare kinderen en jeugdigen en zal ook levendige en vitale wijken opleveren.

In 2021 is de planvorming rondom IKC West onder druk van de oplopende schuldquote naar achteren geschoven. Daarbij is aangegeven dat jaarlijks zal worden beoordeeld of de actuele raming van de schuldquote ruimte geeft voor het opnieuw inplannen van IKC West. Door de verbetering van de schuldquote in de afgelopen jaren, is die ruimte inmiddels beschikbaar.

Dit betekent dat nu de ambitie bestaat om nu door te pakken en voorbereidingen te treffen voor IKC West. In 2024 zal worden gestart met het opstellen van een programma van eisen.

Vraagpunt raad:

Is de raad akkoord met uitwerking van deze ambitie richting het Investeringsplan 2024-2027?

4. Onderzoek vestiging MBO Care

Dongen kent een lange en rijke geschiedenis binnen zowel onderwijs als zorg. Zo hebben in 1801 de zuster franciscanessen zich niet alleen gevestigd in Dongen, maar zijn ze ook gestart met het verzorgen van onderwijs. Later in 1938 werd ook gestart met de zorg voor zieke en oudere zusters. Nu wordt niet alleen meer zorg verleend aan zieke en oudere zusters, maar is de (voormalige) locatie van zusters franciscanessen ook toegankelijk voor zorgbehoevenden van buiten de congregatie.

Aangezien in Dongen een mooi gebied is ingericht voor ouderenzorg (naast Mijzo / Volckaert, ook het zogenoemde kloostergebied van Hoge Ham tot aan Kloosterpad), is ook onderwijs nog steeds een belangrijke pijler binnen de gemeente Dongen. Echter, het lokaal onderwijs stopt bij voortgezet onderwijs.

Hoe kunnen we onderwijs en ouderenzorg meer aan elkaar verbinden? Het college zet zich in een initiërende en faciliterende rol samen met het Cambreur College en ketenpartners ervoor in om MBO-onderwijs rondom zorg (MBO Care) naar Dongen te halen. In 2024 worden samen met het Cambreur College de mogelijkheden voor het vestigen van een (dependance) MBO Care in Dongen onderzocht. We willen daarbij partner zijn van een learning community.

Vraagpunt raad:

Ondersteunt de raad het onderzoek naar de haalbaarheid van deze ambitie?

Richtinggevende uitspraken

THEMA DUURZAAMHEID

5. Circulaire economie

Duurzaamheid is een breed thema dat op verschillende manieren in de samenleving haar vorm krijgt. Iedereen heeft daarin zijn eigen rol en bijdrage, zo ook de gemeente Dongen.

Waar het bij circulaire economie gaat om een model van productie en consumptie waarbij niet of nauwelijks afval ontstaat en grondstoffen steeds opnieuw worden gebruikt ('closing the loop'), gaat duurzaamheid verder. Dan hebben we het onder meer over het verlagen van uitstoot, het opwekken van duurzame energie en vergoeden van onze omgevingen.

Het college zet zich er graag voor in om bedrijventerrein Tichelrijt het meest duurzame bedrijventerrein van regio Hart van Brabant te maken. Graag gaat het college met uw gemeenteraad in gesprek over dit onderwerp, en of zij deze ambitie ondersteunt.

We kunnen dit namelijk op verschillende manier aanpakken:

- **Beperkt:** Hierbij faciliteert de gemeente en brengt ondernemers samen met als doel te bekijken of het afval product van de ene ondernemer, grondstof kan zijn voor de andere ondernemer. De rol van de gemeente hierin is beperkt.
- **Midden:** Hierbij is de rol van de gemeente is meer uitgebreid, maar de gemeente voert nog geen regie. Hiermee zetten we iets breder in dan circulair, en proberen we ook kansen te signaleren ten aanzien van het stimuleren van duurzaamheid.
- **Breed:** Gemeente Dongen spreekt de ambitie uit om op lange termijn te werken naar Tichelrijt als één van de meest duurzame bedrijventerreinen van regio Hart van Brabant. Dit gaat verder dan circulair, maar zet nadrukkelijk ook in op onderwerpen zoals beperken van diverse vormen van uitstoot, het opwekken van duurzame energie, het aanleggen van groenvoorzieningen voor medewerkers in het industriegebied en keuzes voor soorten van bedrijven die we als gemeente willen aantrekken voor ons bedrijventerrein. Hierin heeft gemeente Dongen dan ook een regierol.

Het college stelt voor om te gaan voor de ambitie om dit breed op te pakken. Dit is een traject van meerdere jaren, maar zal een start krijgen in 2024.

Vraagpunt raad:

Deelt de raad de ambitie voor een brede aanpak op het onderwerp circulaire economie?

6. Verduurzaming wagenpark

De overheid verlangt van haar inwoners dat zij overstappen naar een meer duurzame manier van leven, onder andere op het gebied van energie en afvalscheiding. Duurzame manieren van vervoer worden gestimuleerd en minder duurzame manieren zwaarder belast. Als gemeente Dongen hebben wij een voorbeeldfunctie te vervullen.

Dat betekent dat we de ambitie hebben om ons wagenpark bij de buitendienst te verduurzamen. Dit zal echter een meerjarenplan vergen, waarbij we bij iedere vervanging van een wagen de overstap willen maken naar een duurzame variant. We verwachten dat dit minimaal 10 jaar zal duren. Daarbij komt dat de gevolgen van deze overstap op dit moment nog niet voldoende in beeld zijn gebracht. Het gaat bijvoorbeeld om de financiële gevolgen – welke meerkosten komen kijken bij de keuze voor een duurzame variant – maar ook om de technische gevolgen. Op het gemeentewerf zullen technische aanpassingen gedaan moeten worden om zowel het laden als de stalling mogelijk te maken. Ook moet rekening gehouden worden met een andere beschikbaarheid van wagens, vanwege de laadtijd.

Om geen overhaaste stappen te maken, gaan we eerst nader uitwerken wat de overstap betekent. We verwachten dit in de tweede helft van 2023 inzichtelijk te hebben. Tot die zullen we per voertuig de afweging maken of we reeds nu de overstap maken naar een duurzame variant, of dat het verstandiger is eerst het nadere inzicht af te wachten en nog voor een variant op fossiele brandstof te gaan. Een duurzame variant hoeft hierbij ook niet gelijk te staan aan een voertuig met een elektrische aandrijving. Zo onderzoeken we bij de komende vervanging van een vrachtwagen of een voertuig op HVO brandstof¹ tot de mogelijkheden behoort (zie ook berap 2023-1).

Vraagpunt raad:

Deelt de raad de ambitie voor het verduurzamen van het gemeentelijk wagenpark?

THEMA VERBINDEN

7. Kunstcommissie

We zien kunst als een manier om te laten zien wat de Dongense samenleving kenmerkt: een samenleving waar elkaar ontmoeten belangrijk is. Het hebben van oog voor elkaar en voor elkaars noden. Maar ook het vieren en beleven met elkaar, in ons rijk en actief (verenigings) leven.

Kunst in de openbare ruimte is een weergave van wat onze samenleving kenmerkt en bindt. Iedereen die in de gemeente Dongen op bezoek komt, moet in het kunstwerk kunnen zien waarvoor wij staan.

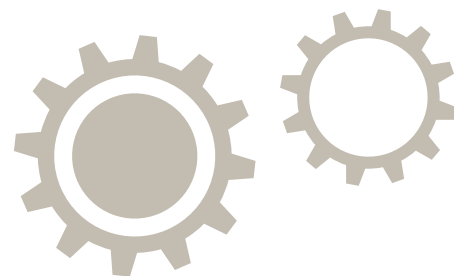
Op het gebied van kunst heeft de gemeente Dongen de afgelopen jaren, mede in het licht van de noodzakelijke bezuinigingen, weinig tot geen ambitie getoond. Dit was jarenlang een begrijpelijke keuze.

Inmiddels is de financiële situatie verbeterd en kan nagedacht worden over het mogelijk maken van of financieel bijdragen aan een kunstwerk waarmee we laten zien wat de Dongense samenleving kenmerkt en wat ons en onze kernen verbindt. Via de Kadernota vragen we de raad om een richtinggevende uitspraak op het gebied van kunst.

Voorstel van het college is om een commissie Kunst in te stellen waarin de portefeuillehouder, twee raadsleden en enkele lokale kunstenaars (met ambtelijke ondersteuning) zitting hebben. De commissie krijgt de opdracht een voorstel voor een kunstwerk in de openbare ruimte te doen, alsmede om nadere uitgangspunten voor een in de toekomst te voeren kunstbeleid te formuleren.

Vraagpunt raad:

Deelt de raad het voorstel een commissie Kunst in te stellen?

¹ HVO staat voor "Hydrotreated Vegetable Oil" en is een nieuw type dieselbrandstof. Het wordt gemaakt van afgewerkte plantaardige oliën en restafval. Er komt geen druppel fossiele aardolie meer aan te pas. Hierdoor is HVO een fossielvrije en hernieuwbare brandstof met enorme voordelen op het gebied van duurzaamheid. Denk aan een zeer hoge CO₂-reductie van maar liefst 90% (well-to-wheel) en een lagere uitstoot van schadelijke emissies zoals fijnstof, stikstof en zwavel. HVO diesel is vrijwel geurloos en goed biologisch afbreekbaar.

THEMA FINANCIËN

8. Veronderstellingen Algemene Uitkering

De hoogte van de Algemene Uitkering van het Rijk is in 2026 fors lager dan in de jaren ervoor. In gemeenteland wordt dit aangeduid als het ravijnjaar. Tot nu toe was de zogenaamde trap-op-trap-af systematiek van kracht: als het Rijk meer of minder geld uitgaf dan het jaar ervoor, steeg of daalde de algemene uitkering van gemeenten met dezelfde factor. Het kabinet heeft deze koppeling aan de Rijksuitgaven per 2026 opgezegd.

In het Nationaalcoalitieakkoord gaf het kabinet aan:

‘Om een stabielere financiering voor de medeoverheden te realiseren en hun autonomie te vergroten, wordt in de komende jaren een nieuwe financieringssysteem voor de periode na 2025 uitgewerkt, waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken.’

Tot op heden is er nog geen duidelijkheid over de nieuwe systematiek dan wel de mogelijkheden voor meer lokale belastingmiddelen. De minister van BZK heeft nu aangegeven hier voor de Meircirculaire 2023 duidelijkheid over te geven.

Het zogenaamde ravijnjaar wordt vergroot doordat verschillende incidentele toekenningen vanuit het Rijk per 2026 aflopen, denk bijvoorbeeld aan de bevriezing van de opschalingskorting. Door de vertraging in het proces kan inmiddels niet meer gesproken worden over 1 ravijnjaar, maar 2 ravijnjaren. Ook in het jaar 2027, dat in de meerjarenbegroting aan het perspectief wordt toegevoegd, ligt de Algemene Uitkering fors lager.

Er zijn grofweg 2 manieren om met de onzekerheid om te gaan:

1) *Uitgaven verlagen en/of inkomsten verhogen*

In deze optie wordt de Algemene Uitkering geraamd op basis van de huidige informatie, dus op een lager niveau in 2026 en 2027. Het begrotingstekort dat hierdoor voor die jaren ontstaat wordt gecompenseerd met (structurele) saldoverbeterende maatregelen: verlaging van de uitgaven en/of verhoging van de (eigen) inkomsten.

2) *Daling Algemene Uitkering zichtbaar maken*

In deze optie wordt er nog niet voor gekozen om actief de uitgaven te verlagen of de inkomsten te verhogen. De lagere Algemene Uitkering in 2026 en 2027 wordt zichtbaar gemaakt in de begroting. Dit kan op 2 manieren:

- a) Door ongewijzigd de Algemene Uitkering op te nemen zoals die nu geraamd wordt (waardoor een begrotingstekort ontstaat);
- b) Door een stelpost op te nemen die de lagere uitkering voor de jaren 2026 en 2027 compenseert. Met die stelpost wordt zichtbaar welk bedrag de gemeente in die jaren tekort komt en wat daardoor dus het impliciete begrotingstekort is.

In de Programmabegroting 2023-2026 hebben we gekozen voor optie 2b, waarbij de daling van de lagere rijksuitkering zichtbaar is gemaakt door het opnemen van een stelpost. Die stelpost compenseert de lagere rijksuitkering in 2026. Onder de streep resteerde daardoor een sluitende (positieve) begroting.

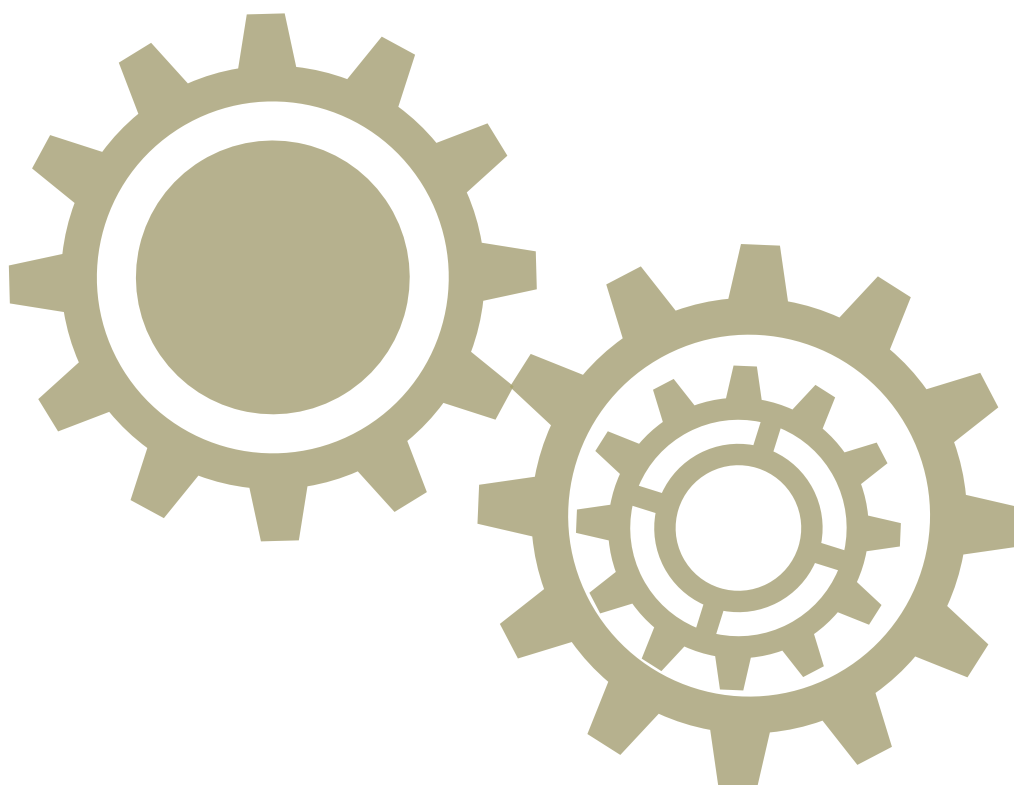
Richtinggevende uitspraak Kadernota: het college stelt voor de lijn uit de Begroting 2024 door te zetten en in de komende Programmabegroting 2024-2027 zowel voor het jaar 2026 als het jaar 2027 een stelpost op te nemen. Dit vanuit de veronderstelling dat het Rijk met een passende oplossing komt. Omdat deze lijn niet op de lange termijn houdbaar is, stelt het college voor deze lijn in de komende begroting voor het laatst toe te passen. Als er bij de Kadernota 2025 nog altijd geen passende oplossing beschikbaar is, zal overgegaan moeten worden op optie 1. Tevens stellen we voor bij Begroting 2024 een definitieve afweging te maken over te volgen strategie, dit afhankelijk van de stand van het begrotingsbeeld op dat moment.

Richtinggevende uitspraken

In de tussentijd trekken we in regionaal verband gezamenlijk op in dit dossier. Dat betekent dat we daar waar mogelijk in regionaal verband onze zorgen overbrengen en we met elkaar van gedachten wisselen over de manier waarop met de gevolgen van de ravijnjaren omgegaan kan worden.

Vraagpunt raad:

Steunt de raad de lijn voorlopig vast te houden aan optie 2b?

6. Beleidsontwikkelingen per programma/thema

In dit hoofdstuk zijn per thema de belangrijkste (beleids)ontwikkelingen weergegeven. Deze ontwikkelingen geven de raad een goed beeld van datgene dat in 2024 op de gemeente Dongen afkomt en vormt daarmee het kader waarbinnen alle ambities gerealiseerd moeten worden.

Aan het eind van ieder programma is een eerste overzicht opgenomen van de belangrijkste te verwachten mutaties voor het meerjarenperspectief 2024-2027. Hierbij is getracht waar mogelijk inzicht te geven in de omvang van het financiële effect. In een aantal gevallen is dit effect nog niet te duiden, omdat eerst duidelijkheid moet komen over de richting. Denk bijvoorbeeld aan beleid of een visie die nu worden ontwikkeld. Die visie zal worden vertaald in concrete activiteiten, maar totdat die visie is vastgesteld, is nog niets te zeggen over eventuele financiële gevolgen. Dit is inherent aan de werkwijze waarbij eerst beleid of een visie wordt opgesteld en vervolgens de financiële consequenties worden doorgerekend.

Daar waar wel financiële gevolgen zijn geduid, zijn deze nadrukkelijk onder voorbehoud van het beschikbaar komen van nieuwe informatie. In alle gevallen geldt dat bij begroting inzicht zal worden geboden in de financiën op basis van de dan beschikbare informatie. Onderstaande tabellen dienen dan ook vooral gebruikt te worden als indicatie voor de te verwachten effecten. Het uitgangspunt is en blijft het presenteren van een structureel sluitende begroting.

6.1 Dongen Leeft!

110 OMGEVING

Door diverse wetswijzigingen, onder andere de Omgevingswet, Woningwet, Huisvestingswet vinden de nodige ontwikkelingen plaats. Op Rijks-, provinciaal, regionaal en gemeentelijk niveau wordt gewerkt aan visies om daar richting aan te geven. Dit wordt verder uitgewerkt naar agenda's, akkoorden en afspraken tot het punt waar het college van B&W dan wel de gemeenteraad hierover een besluit neemt.

Wetswijzigingen wonen / Regie op de woningbouw

De rijksoverheid neemt de regie op wonen / volkshuisvesting weer stevig in handen. Dit krijgt een uitwerking in wijzigingen van verschillende wetten en nieuwe wetten, van welke de Wet regie op de volkshuisvesting de grootste impact zal krijgen. Een woonvisie en een woonzorgvisie worden verplicht, evenals een gemeentelijke huisvestingsverordening. In Dongen lopen we op deze ontwikkelingen vooruit. In 2023 is de Wet goed verhuurderschap al in werking getreden, met een belangrijke toezichthoudende rol voor de gemeente.

Woningbouwprogramma

In april 2023 is een Woondeal gesloten tussen de rijksoverheid, provincie Noord-Brabant, de SRBT regio en de in de regio werkzame toegelaten instellingen volkshuisvesting (woningcorporaties).

In de woondeal zijn afspraken gemaakt over het bouwen van meer woningen, zowel voor de lokale als voor de regionale behoefte. Ook in Dongen laten de cijfers zien dat de bevolking / het aantal huishoudens en daarmee ook het aantal benodigde woningen harder groeit dan verwacht. De bouwopgave die de nieuwe provinciale bevolkingsprognose (wordt medio 2023 verwacht) laat zien moet een doorvertaling krijgen in het woningbouwprogramma. Voor de gemeente Dongen betekent dit dat er binnen afzienbare tijd (vanaf 2027) nieuwe grotere woningbouwlocaties nodig zijn.

Flexwonen

Zie hoofdstuk 5 Richtinggevende uitspraken.

Voorrang sociale woningen

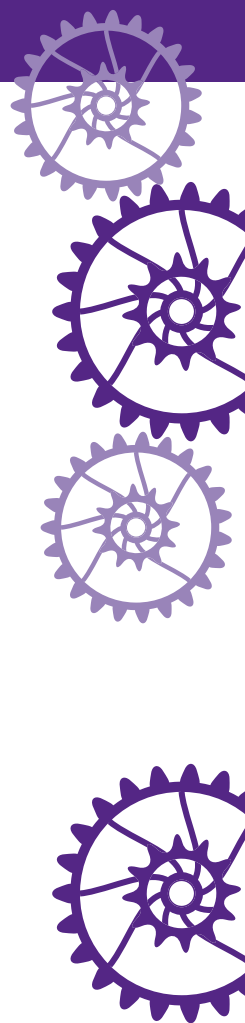
In de woondeal is overeengekomen dat van alle nieuwe woningbouwplannen 30% gerealiseerd moet worden in de vorm van sociale huurwoningen. De nieuwe gemeentelijke woonzorgvisie bevat het beleid dat gemeente Dongen gaat voeren om het percentage sociale huurwoningen te verhogen. Dit beleid krijgt vervolgens een vertaling in afspraken met woningcorporatie Casade. Casade is net als gemeente Dongen ondertekenaar van de SRBT Woondeal.

Nieuwe woonzorgvisie en huisvestingsverordening

Eind 2023 stelt de gemeenteraad de nieuwe woonzorgvisie vast. Daarin wordt al rekening gehouden met de nieuwe wetgeving en de mogelijkheden die deze aan gemeenten gaat bieden om meer te gaan sturen. Een van de instrumenten daarvoor is de huisvestingsverordening. Wanneer deze ter vaststelling aan de gemeenteraad wordt voorgelegd, wordt dit nader uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma van de woonzorgvisie. Mogelijk zal de huisvestingsverordening gewijzigd gaan worden wanneer de Wet regie op de volkshuisvesting in werking treedt. Een huisvestingsverordening heeft gevolgen voor de ambtelijke capaciteit. Er moet capaciteit komen voor zowel vergunningverlening als voor handhaving.

In 2024 zal daarnaast de Regionale woonzorgvisie Hart van Brabant door de raad worden vastgesteld. Onze eigen lokale woonzorgvisie gaat over zowel wonen / volkshuisvesting als over wonen met zorg. De regionale woonzorgvisie gaat alleen over wonen met zorg en dan met name over doelgroepen waarvoor regionaal beleid noodzakelijk is.

De nieuwe woonzorgvisie voor de gemeente Dongen houdt rekening met de regionale woonzorgvisie.

Aanvullend krediet startersleningen

In mei 2023 zijn de voorwaarden voor de gemeentelijke startersleningen aangepast. Verwacht wordt dat meer starters dan de afgelopen twee jaar een lening gaan aanvragen. Als dat nodig blijkt, zal er een extra inleg gedaan worden in het gemeentelijk fondsdeel van de Stichting Volkshuisvesting Nederland (SVn), de organisatie bij wie de uitvoering van de Verordening startersleningen gemeente Dongen 2023 is belegd. De verwachting is dat in 2024 aanvullend krediet nodig is, hiertoe zal in de begroting een voorstel worden opgenomen.

Grondexploitaties woningbouw

Om te kunnen blijven voldoen aan de woningopgave binnen Dongen is het van belang om de gemeentelijke grondexploitaties voortvarend te ontwikkelen. De locatie De Beljaart is nagenoeg gereed. De complexen Noorderbunder en De Vijf Turven worden verder opgepakt en uitgewerkt om nieuwe woningbouwlocaties mogelijk te maken. Het bestemmingsplan Noorderbunder is inmiddels vastgesteld en voor De vijf turven dient nog een planologische procedure doorlopen te worden. Tweemaal per jaar wordt verantwoording afgelegd in de voortgangsrapportage grondexploitatie.

Inwerkingtreding Omgevingswet

Op 1 januari 2024 moet het dan echt gaan gebeuren: de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Daarmee wordt 2024 het jaar van wennen, in praktijk brengen en aanscherpen. De processen die in de voorbereiding uitgedacht en op papier gezet zijn, zullen zich nu in de praktijk moeten bewijzen.

De inwerkingtredingsdatum is niet het eindpunt van de implementatie maar wel een belangrijke mijlpaal. Burgers, initiatiefnemers, gemeenten en adviseurs gaan in de praktijk ervaring opdoen met de Omgevingswet. Vergunningen worden verleend op basis van de Omgevingswet. Hierbij is nog sprake van een overgangsfase (nieuwe en oude wetgeving (bijvoorbeeld huidige bestemmingsplannen)).

In 2024 wordt de omgevingsvisie verder uitgewerkt in programma's, waaronder de belangrijke programma's Buitengebied en Wonen. De vier ambities uit de omgevingsvisie dienen daarmee bij iedere ontwikkeling in de openbare ruimte als leidraad en afwegingskader.

De belangrijkste opgave waar we na de inwerkingtreding voor staan is het opstellen van het omgevingsplan. Daar hebben we nog tot 2029 voor. Gelet op de omvang en reikwijdte om te komen tot een gemeentedekkend omgevingsplan zullen we daar in 2024 al belangrijke stappen in moeten zetten. Dat betekent dat er ook in 2024 en de jaren er na nog de nodige ambtelijke inzet gevraagd wordt voor de implementatie van de Omgevingswet.

Onderzoek inbreidingslocaties stedelijk gebied/gebiedsvisies

De gemeente Dongen heeft tot 2030 voldoende woningbouwlocaties ter beschikking. We zijn echter nog op zoek naar locaties voor circa 600 bijkomende woningen vanaf 2030. Hiervoor wordt ook gekeken naar mogelijke inbreidingslocaties binnen het 'stedelijk' gebied van Dongen. Dit zijn de locaties waar het mogelijk is om het bestaande weefsel te intensiveren door woningen toe te voegen, en op deze manier het landelijk buitengebied te beschermen. Bro Adviseurs heeft een onderzoek uitgevoerd met als doel om inzicht te geven in de meest kansrijke locaties voor inbreiding in Dongen.

Het onderzoeksrapport inbreidingslocaties zal binnenkort met uw raad worden gedeeld. De gebiedsvisie Glorieux loopt, de eerste aanzet tot de gebiedsvisies voor Sportzone en Kanaalzone wordt in 2024 opgepakt.

Aanpassing openbaar gebied rond IKC 's Gravenmoer

Op dit moment zijn de voorbereidingen gaande voor de bouw van een Integraal Kind Centrum (IKC) bij sportpark 't Wiel in 's Gravenmoer. Dit IKC wordt ter plaatse van de huidige gymzaal gebouwd, maar komt ook deels in bestaand groen en op de huidige parkeerplaats te staan.

Hierdoor dient de openbare ruimte te worden aangepast. De aanpassing betreft de parkeerplaats, maar ook de toegang tot het voetbalterrein van ONI en de dokter Koekkoeklaan. De investering wordt geraamd op € 450.000 en de uitvoering vindt in 2024-2025 plaats.

Afronding verkeersplan Centrum Dongen

Zie hoofdstuk 5 Richtinggevende uitspraken

120 LEVEN

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) / Brede SPUK

Met de ondertekening van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) zijn 5 belangrijke, landelijke programma's en akkoorden over gezonde leefstijl, zorg, sport en omgeving integraal met elkaar verbonden:

- Het Integraal Zorg Akkoord (IZA, september 2022);
- Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA, februari 2023);
- Het Hoofdlijnen Sportakkoord II (december 2022);
- Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC, februari 2023);
- Het WoonZorg-programma (WOZO, november 2022).

Het GALA, Sportakkoord II en de BRC zijn voor gemeenten in één Brede Specifieke Uitkering (Brede-SPUK) ondergebracht, de specifieke uitkering voor Sport en bewegen, Gezondheidsbevordering, Cultuurparticipatie en Sociale basis 2023-2026. De regeling loopt van 2023 tot en met 2026. De gemeente Dongen heeft deze SPUK inmiddels aangevraagd en toegekend gekregen.

De uitvoering van het Gezond en Actief Leven Akkoord (i.c.m. brede SPUK en IZA) sluit aan bij de beweging naar de voorkant, waardoor we (meer) in kunnen zetten op sport, bewegen en cultuur. Dit zorgt voor meer werk en kan ertoe leiden dat we meer capaciteit nodig hebben om de 15 onderdelen van de regeling uit te (laten) voeren. Voor sommige onderdelen kan dit deels uit de SPUK gefinancierd worden. Het integrale plan van aanpak moeten we eind september indienen. Zie ook thema 220.

Herijking subsidiebeleid

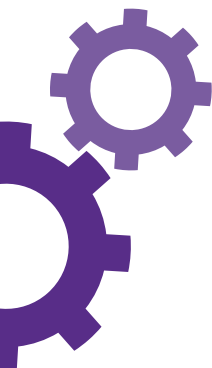
Met ingang van 2024 willen we werken met een nieuw/herijkt subsidiebeleid. De wereld is inmiddels behoorlijk veranderd (coronacrisis, energiecrisis, meer focus op gezondheid/preventie, etc.) en het verenigingsleven staat onder druk. Met het nieuwe subsidiebeleid willen we bijdragen aan een toekomstbestendig verenigingsleven en willen we onder andere meer sturen op het bereiken van gemeentelijke doelstellingen en maatschappelijke impact. De (landelijke) ontwikkelingen en 'de beweging naar de voorkant' brengen een budgetbehoefte met zich mee. Deze zal in de totstandkoming van het nieuwe subsidieprogramma worden uitgewerkt en onderbouwd en bij begroting 2024 aan u worden voorgelegd.

Uitwerking Cammeleurconcept

De kaders voor het cultuurhuis zijn inmiddels vastgesteld door de gemeenteraad. De Cammeleurpartners zullen de komende periode komen met een voorstel hoe hier invulling aan te geven. Het is voorstelbaar, zoals ook de Galan Groep eerder heeft geadviseerd, dat de Cammeleurpartners met een aanvullende (incidentele) subsidieaanvraag komen.

Daarnaast zullen de subsidiebudgetten per partner in de begroting aangepast moeten worden, omdat we gaan werken met een huurprijs op basis van m2.

Tot slot moeten we voor de Cammeleur rekening houden met een stijging van de energielasten. Het gemeentelijk contract loopt af en dit zorgt voor hogere prijzen, niet alleen voor Stichting DonckHuys als hoofdhuurder en exploitant, maar ook voor de andere Cammeleurpartners (in de vorm van servicekosten). We gaan bekijken of de partijen hiervoor in voldoende mate gecompenseerd worden via de reguliere indexatiesystematiek.

Exploitatiebijdrage BSA/De Vennen

Door de gemeenteraad is besloten om per jaar bij de begroting te kijken wat eventueel aan extra exploitatievergoeding voor de binnensportaccommodatie (BSA) en Zwembad De Vennen nodig is als gevolg van prijsstijgingen voor energie. Vooral nog lijkt De Vennen de geplande verduurzaming nog niet (volledig) te kunnen doorvoeren, omdat er geen ruimte op het elektriciteitsnet is. Bij de begroting maken we actuele stand van zaken op en bepalen we de bijdrage voor 2024. In 2025 worden de financiële afspraken herzien. Dit zal van invloed zijn op de gemeentelijke bijdrage vanaf 2026.

Heroriëntatie binnensportaccommodaties

Gezien de onderstaande ontwikkelingen is er behoefte aan een heroriëntatie op de toekomst van de binnensportaccommodaties. Het gaat om:

- Otterdonk: in het kader van de ontwikkeling van IKC De Biezen worden scenario's uitgewerkt inzake de toekomst van De Otterdonk. Dit kan effect hebben op de begroting en ontwikkelingen in 2024.
- Salamander: Op dit moment loopt een onderzoek naar de inzetbaarheid van hal 2 in De Salamander ten aanzien van wedstrijden. Dit kan consequenties hebben voor de activiteiten van een aantal verenigingen. De komende periode wordt gewerkt aan oplossingsrichtingen. Dit kan leiden tot extra investeringen in De Salamander of elders.
- Nieuwbouw gymzaal 's Gravenmoer.

Vervanging en onderhoud speeltoestellen

In het levendig en vitaal houden van onze wijken, nemen speelplaatsen in belangrijke plek in. Niet alleen voor de jongeren, maar ook voor hun ouders / verzorgers en ouderen dienen ze als ontmoetingsplek.

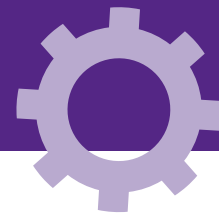
Op 11 november 2021 is door de gemeenteraad een motie aangenomen om met een globaal meerjarenplan van aanpak te komen voor het onderhoud en vervanging van de speeltoestellen in de buitenruimte van Dongen. Op 15 juni 2022 is dit meerjarenplan middels RIB 35 aangeboden aan de raad, waarna het is betrokken bij het takendebat. In het takendebat heeft de raad unaniem een uitwerkingsopdracht aangenomen om te komen tot een uitgangspuntennotitie.

In de collegebrief van 25 januari 2023 is de raad geïnformeerd over het te volgen proces waarbij in twee wijken – West 2 en Hoge Akker – een pilot wordt gedraaid om te experimenteren met participatie en betrokkenheid van bewoners. Zoals in dezelfde brief aangegeven zijn de huidige budgetten voor een gelijkwaardige vervanging van de huidige toestellen te beperkt. Naar aanleiding van de opgehaalde informatie in de wijken wordt een totaalplan voor de gemeente opgesteld. Het ligt in de lijn der verwachting dat voor de uitvoering van dat plan aanvullende investeringen nodig zijn.

In de periode van april – juni 2023 is in de genoemde wijken participatie opgestart. Voor ouders en omwonenden zijn twee bewonersavonden gehouden. Op twee scholen zijn wij in gesprek gegaan met kinderen. De uitkomsten van de bijeenkomsten in de wijken West 2 en Hoge Akker en het vervolgproces worden met de gemeenteraad gedeeld via een raadsinformatiebrief die de gemeenteraad eind juni/begin juli mag verwachten.

Wetswijziging en financiering Bibliotheek

Het Rijk wil de komende jaren het bibliotheeknetwerk verstevigen. Gemeenten kunnen in 2023 en 2024 geld aanvragen via de SPUK. In totaal is daarvoor € 17,6 miljoen beschikbaar in 2023 en in 2024 € 38,4 miljoen. Met de SPUK kunnen gemeenten het bibliotheeknetwerk versterken en zich voorbereiden op de wijziging van de bibliotheekwet in 2025. De SPUK kan bijvoorbeeld gebruikt worden om van een afhaalpunt voor boeken een volwaardige vestiging te maken of om bibliotheken langer open te laten zijn. De gemeente gaat in 2023 in samenwerking met Theek 5 een aanvraag doen voor het uitbreiden van het aantal bemande uren. Mocht deze aanvraag toegekend worden, dan heeft dat ook effect in 2024.

Door een wijziging van de bibliotheekwet (Wsob) krijgen gemeenten vanaf 2025 de wettelijke taak om inwoners toegang te bieden tot een volwaardige openbare bibliotheek in de buurt, die invulling geeft aan de vijf functies uit de Wsob. De inhoud van deze zorgplicht wordt nog nader ingevuld.

Door een wijziging van de bibliotheekwet (Wsob) krijgen gemeenten vanaf 2025 de wettelijke taak om inwoners toegang te bieden tot een volwaardige openbare bibliotheek in de buurt, die invulling geeft aan de vijf functies uit de Wsob. De inhoud van deze zorgplicht wordt nog nader ingevuld.

Ondernemerscollectief rondom toerisme

Al enige tijd is er sprake van om het contract met het RBT De Langstraat te ontbinden om vervolgens meer lokaal te gaan opereren. Dongen lift mee op de (grote) trekkers van Heusden, Loon op Zand en Waalwijk. De lokale aansluiting tussen het RBT De Langstraat en de Dongense ondernemers komt onvoldoende van de grond.

De lokale recreatieve ondernemers hebben het initiatief genomen om een eigen ondernemerscollectief op te richten, te weten 'SamenDongen'. De ondernemers hebben de handen in één geslagen en hebben een globaal plan van aanpak uitgewerkt om gezamenlijk een ondernemerscollectief te willen starten. Het doel hiervan is om de ligging van Dongen 'in het hart van Brabant' regionaal nog beter te benutten. De raad wordt nog voor de zomer geïnformeerd over de stand van zaken. Uw raad wordt verzocht om een richtinggevende uitspraak te doen over uw bereidheid om middelen in de Programmabegroting 2024-2027 op te nemen voor recreatie en toerisme.

Actualisatie Nota Cultureel Erfgoed

In de tweede helft van 2023 wordt gestart met de actualisatie van de Nota Cultureel Erfgoed. Deze wordt naar verwachting voor de zomer van 2024 in de raad gebracht. Hiermee wordt invulling gegeven aan de ambitie uit het coalitieakkoord om te komen tot een toekomstvisie voor cultuur-historisch, industrieel en religieus erfgoed.

Instellen kunstcommissie

Zie hoofdstuk 5, richtinggevende uitspraken.

130 DUURZAAMHEID

Uitwerking Regionale Energie- en Klimaatstrategie (REKS)

Conform de landelijke afspraken dient iedere regio voor 1 juli de benodigde voortgangsrapportage aan te bieden aan het Rijk. Vervolgens komt het Rijk met een reactie. De inhoud van die reactie zal met name bepalend zijn voor het leggen van accenten op de werkzaamheden die in 2024 verricht moeten worden. Indien opgeschakeld moet worden naar een REKS 2.0 en een milieu effect rapportage nodig is, dan zal daar veel energie ingestoken moeten worden. Dat zijn immers tijdrovende processen

Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming regelt de bescherming van natuurgebieden die uniek zijn voor Nederland en Europa, de bescherming van planten en dieren en van bossen en andere houtopstanden. De provincie is verantwoordelijk voor de vergunningen die in het kader van die wet worden verleend.

De regels houden ook in dat deze dieren en planten worden beschermd als ze buiten natuurgebieden worden aangetroffen. Dat kan bijvoorbeeld gebeuren bij sloop, isolatie of renovatie van gebouwen. Het is het daarom eerst nodig om te onderzoeken of er beschermde dieren- en plantensoorten in of rond het gebouw aanwezig zijn. De verplichting tot onderzoek geldt ook als men geen omgevingsvergunning hoeft aan te vragen voor de deze activiteiten.

Dongen Leeft!

Door middel van een vooronderzoek (Quickscan) kan worden vastgesteld of er beschermde plant- en diersoorten in de omgeving aanwezig zijn. Als dat zo is, moet een vervolgonderzoek worden gedaan. Dat onderzoek wijst uit of de dieren in het gebouw leven, of in de omgeving ervan, en in welke periode van het jaar ze dat doen. De soortenbescherming wordt op die manier goed in beeld gebracht. Als er beschermde dier- of plantsoorten worden gevonden en de gevolgen voor die soorten zijn niet op voorhand uit te sluiten, dan moet een ontheffing aangevraagd worden voor de werkzaamheden.

Transitievisie Warmte (TVW)

In Dongen zijn we bezig met de uitvoering van de Transitievisie Warmte. Met de inwoners zijn we aan het onderzoeken hoe we tot een collectieve aanpak voor een isolatievorm kunnen komen. Tijdens het besluitvormingstraject van het procesplan voor de uitvoering van de TVW kwam ook de vraag naar voren wat we gaan doen in onze weg naar de uitvoering van de TVW in relatie tot de Wet natuurbescherming.

De conclusie is dat de Wet natuurbescherming voor vertraging kan zorgen in de uitvoering van de isolatieopgaven van de TVW, niet alleen voor Dongen maar voor alle gemeenten in Nederland. Recent hebben we hier ook over gesproken met woningbouwcorporatie Casade. Casade is al gestart met de renovatie en isolatie van de huurwoningen in Waalwijk, Loon op Zand en Dongen. Zij hebben hier ervaring in en hebben met ons gedeeld wat dit betekent voor de extra stap die we moeten zetten voordat we kunnen beginnen met het isoleren.

Naast dat we een ontheffing moeten gaan aanvragen of een (pre)-soortenmanagementplan moeten gaan opstellen in het kader van de Wet natuurbescherming brengt dit hoge kosten en vertraging (2 tot 3 jaar) van de uitvoering om te komen tot het isoleren met zich mee. Hier hebben we in de uitvoering nog geen rekening mee gehouden. Inmiddels hebben we voor deze problematiek ook aandacht gevraagd bij het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW). Deze NPLW-organisatie vormt de verbindende schakel tussen het Rijk en de lokale gemeenten. Verder zijn we in samenwerking met de buurtteams Duurzaam 's Gravenmoer maandelijks in gesprek om te komen tot het samen opzetten van een Wijk Uitvoerings Plan.

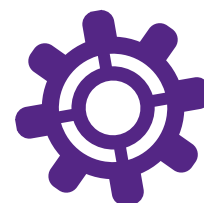
Wijziging Wet Collectieve Warmtevoorziening

Om de verduurzaming van de gebouwde omgeving te ondersteunen, moeten er nieuwe keuzes gemaakt worden voor het wetsvoorstel Wet collectieve warmtevoorziening (hierna Wcw). Met de Wcw moeten de publieke belangen bij collectieve warmtelevering optimaal worden geborgd: betaalbaarheid, betrouwbaarheid en duurzaamheid. Draagvlak en vertrouwen in de warmtetransitie zijn van groot belang en publieke regie is daarvoor noodzakelijk. Gemeenten worden in de wet aangewezen als primair sturende partij om de lokale warmtetransitie te realiseren. Tegelijkertijd moeten publieke en private partijen met elkaar samenwerken om de warmtetransitie te laten slagen.

Bij de beantwoording van Kamervragen heeft de minister gemeld dat het niet mogelijk is het wetsvoorstel tijdig aan te bieden. De beoogde inwerkingtreding was gepland op 1 januari 2024. De geplande inwerkingtreding van de wet zal een half jaar later zijn: 1 juli 2024. In dit stadium van het wetgevingsproces is nog onvoldoende duidelijk op welk moment richtinggevend uitspraken aan de gemeenteraad moeten worden gevraagd.

Te verwachten financiële mutaties programma 1

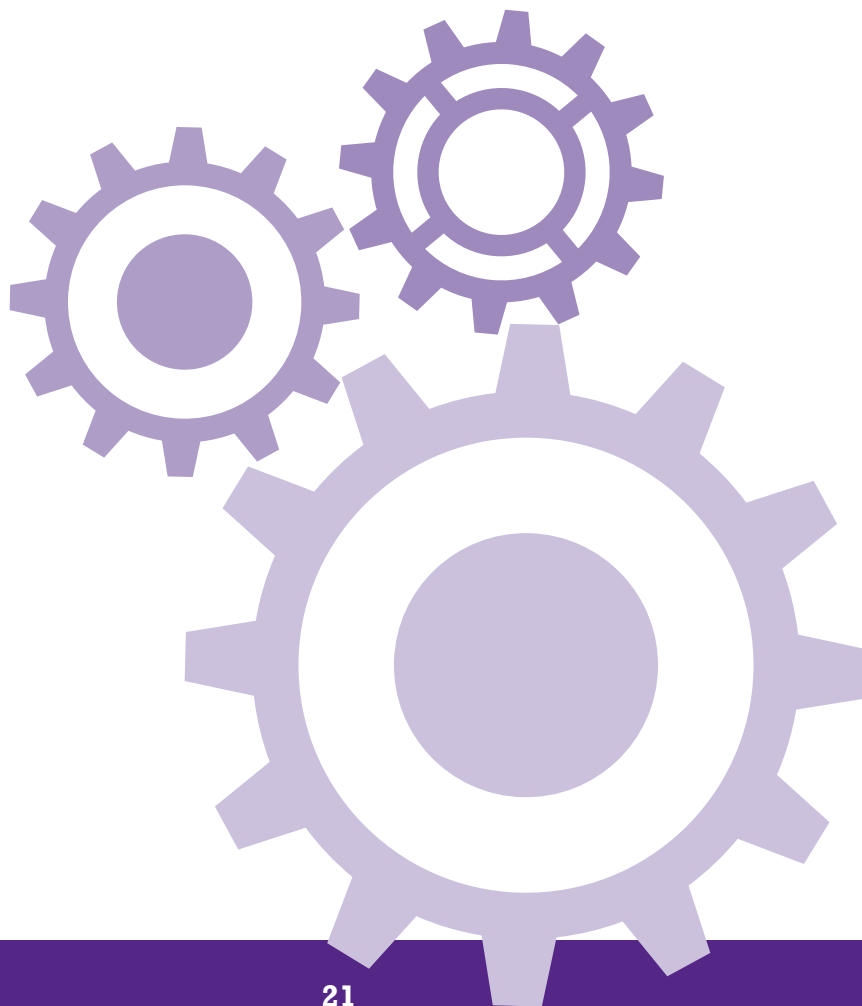
In onderstaande tabel zijn alleen die onderwerpen opgenomen waarvan thans de verwachting is dat hiermee financiële gevolgen mee gemoeid zijn.

Dongen Leeft!

Financiële effecten Dongen Leeft (indicatief)	2024	2025	2026	2027
Investerings				
Flexwonen	Volgt na uitwerking ambitie			
Aanvullend krediet startersleningen	200			
Aanpassing openbaar gebied IKC 's Gravenmoer	450			
Afronding verkeersplan Centrum Dongen	964			
Instellen kunstcommissie	Afhankelijk van te maken keuzes			
Programmabegroting				
Herijking subsidieprogramma	Afhankelijk van te maken keuzes			
Exploitatiebijdrage BSA / De Vennen	324	332	NNB	NNB
Vervanging en onderhoud speeltoestellen	Volgt uit uitkomsten en keuzes na pilot			
Ondernemerscollectief rondom toerisme	Afhankelijk van te maken keuzes			

Bedragen x € 1.000

6.2 Dongen Zorgt!

210 ONDERWIJS

Onderwijshuisvesting

In 2024 wordt verder uitvoering gegeven aan het onderwijshuisvestingsplan. De belangrijkste werkzaamheden zijn daarin als volgt:

- Voor IKC Heilig Hart is de verwachting dat er in 2024 gestart is of gestart kan worden met de bouw van het integraal kindcentrum. Het exacte aanvangsmoment daarvan is afhankelijk van ontwikkelingen in 2023.
- Voor IKC Anspach wordt de nieuwbouw naar verwachting in de zomer van 2024 afgerond en in gebruik genomen bij de start van het nieuwe schooljaar eind 2024.
- Voor IKC 's Gravenmoer is de verwachting dat in het voorjaar van 2024 gestart kan worden met de sloop van gymzaal 't Wiel. Daarna kan volgens de huidige planning in de zomer van 2024 begonnen worden met de nieuwbouw van het IKC.
- Voor IKC Biezenkring is de inschatting dat eind 2023 een investeringskrediet voorgelegd kan worden aan de gemeenteraad. Afhankelijk van de besluitvorming daarover kan in 2024 gestart worden met de verdere planontwikkeling: ontwerp en bouwvoorbereiding.
- Afhankelijk van uitkomsten uit het flora en fauna onderzoek wordt het schoolgebouw van de voormalige Noorderpoort eind 2023 of in het voorjaar van 2024 gesloopt.
- Voor IKC West: zie hoofdstuk 5 Richtinggevende uitspraken

Zoals gemeld in de Monitor Onderwijshuisvesting 2023-1 is de verwachting dat voor IKC Heilig Hart en IKC 's Gravenmoer aanvullend krediet nodig is. Indien dit het geval is, zal dat via een afzonderlijk kredietvoorstel aan de raad worden voorgelegd.

Onderzoek vestiging MBO Care

Zie hoofdstuk 5, richtinggevende uitspraken

Aanpak Laaggeletterdheid

De afgelopen jaren hebben we via het Taalhuis Dongen laaggeletterdheid bestreden en taalontwikkeling ouders en kinderen versterkt. Er zijn gerichte inspanningen gedaan om via kinderopvang en basisscholen te werken aan de preventie en aanpak van laaggeletterdheid. Er is geïnvesteerd in het herkennen en doorverwijzen van de doelgroep naar aanbod dat de basisvaardigheden versterkt. Speciale aandacht gaat uit naar het doorbreken van het generatie-effect: we proberen ouders en grootouders van jonge kinderen te bereiken met passend aanbod. Als zij betere basisvaardigheden kunnen ontwikkelen, komt dat ook de ontwikkeling van de kinderen ten goede.

De gemeentelijke bijdrage aan het Taalhuis is gefinancierd uit de middelen voor het onderwijsachterstandsbeleid. Deze middelen kennen een limiet, en daarbij zijn er uit de randvoorwaarden van het onderwijsachterstandenbeleid beperkingen op de inzet van het Taalhuis als er aanpak gevraagd wordt die niet direct op kinderen en hun ouders gericht is. Richting de toekomst willen we de bijdrage aan het Taalhuis een structurele inbedding geven. Hiertoe wordt richting de begroting 2024 een budgetaanvraag van € 45.000 tot € 50.000 per jaar voorbereid.

220 ZORG

Herijking mantelzorg- en zorgvrijwilligersbeleid

In het coalitieakkoord is gevraagd om een herijking van het mantelzorg- en zorgvrijwilligersbeleid. Dit wordt opgepakt in 2024. Door middel van een analyse wordt in beeld gebracht wat aangeboden wordt om mantelzorgers en zorgvrijwilligers te ondersteunen en in welke mate hiervan gebruik gemaakt wordt. Er wordt een voorstel gedaan of en zo ja welke faciliteiten toegevoegd zouden kunnen worden aan het huidige aanbod. Er wordt een voorstel gedaan hoe de bekendheid van faciliteiten te vergroten, als blijkt dat er weinig gebruik van gemaakt wordt.

Dongen Zorgt!

Uitwerking ouderenbeleid

Binnen het Coalitieakkoord is gevraagd om een ouderenbeleid dat aangeeft hoe ouderen bij de samenleving te betrekken. In 2023 wordt een actieprogramma uitgewerkt, inclusief tijdsplanning. In 2024 start de uitwerking van het actieprogramma.

Implementatie Dorpsteam

Besluitvorming over het plan van aanpak Dorpsteam zal eind 2023 plaatsvinden. De implementatie om te komen tot functioneren van een Dorpsteam zal in 2024 plaatsvinden. We verwachten dat medio 2024 een Dorpsteam volledig functioneert en de inwoner er met een (hulp)vraag terecht kan.

Visie op het sociaal domein en sociale basis

In 2024 zal een herziene visie op het sociaal domein ontwikkeld worden waarbij de sociale basis een sterkere rol krijgt dan voorheen. We willen een verdere beweging op gang krijgen van maatwerkvoorzieningen naar eerdere en lichtere inzet vanuit de sociale basis. Dit betekent een sterkere focus op de sociale basis en wellicht heeft dat gevolgen in financiële zin. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het subsidiebeleid.

De nieuwe inkoop sociaal domein en het Dorpsteam gaan ons al helpen bij deze beweging. Desalniettemin gaan we binnen een integrale visie voor de langere termijn bepalen welke richting we uitgaan en wat we daarvoor gaan doen.

Inkoop inloopvoorziening kwetsbare inwoners

De overeenkomst met Eagle Shelter loopt tot en met 2023. Een aanbesteding zal in 2023 plaatsvinden. Een nieuwe overeenkomst met Eagle Shelter zal afgesloten kunnen worden per 2024, mits we afwijken van ons inkoopbeleid. Eagle Shelter heeft aangegeven dat zij niet meer toekomt met de hoogte van de huidige contractwaarde en verwacht voor 2024 en verder een hoger bedrag om haar activiteiten te kunnen blijven uitvoeren. Er wordt meer beroep gaan op deze voorziening en deze past bij de transformatie binnen het sociaal domein.

Analyse van en visie op Vervoersvoorzieningen

Met als doel om inzicht te verkrijgen in de verschillende vervoersprocessen en de efficiëntie daarvan, is de wens om in 2024 een analyse te doen en deze te vertalen naar een visie op vervoersvoorzieningen. Wij bekijken de vervoersvoorzieningen in brede zin, dus vanuit Wmo maar ook de sociale basis. Er wordt een koppeling gemaakt met de nieuw samen te stellen visie op het sociaal domein en de sociale basis.

Herziening abonnementstarief Wmo

De VNG dringt er bij het Rijk op aan om een herziening van het abonnementstarief en om gemeenten volledig te compenseren in de meerkosten die ontstaan zijn door toename in cliënten. Gemeenten willen de eigen bijdrage voor de huishoudelijke hulp, hulpmiddelen en woningaanpassingen weer inkomensafhankelijk maken. Wmo Begeleiding zou onder het abonnementstarief blijven vallen. Wanneer een besluit wordt genomen over de herziening is nog niet bekend.

Inkoop Hulp bij het Huishouden

Voor Hulp bij het huishouden zal in 2023, samen met de ABG gemeenten, gestart worden met een nieuwe aanbesteding. Er is onvrede bij de huidige aanbieders die aangeven dat het huidige tarief te laag is voor de levering van de diensten. Binnenkort starten we met een onderzoek naar reële tarieven. Dit kan in 2024 en verder leiden tot hogere tarieven binnen de nieuwe inkoop en daardoor hogere uitgaven.

Hervormingsagenda Jeugd

Op 17 april 2023 is tussen VNG en het Kabinet een principeakkoord bereikt over de Hervormingsagenda Jeugd. Op tafel lag sinds 2022 reeds een besparingspotentieel van € 1 miljard,

Dongen Zorgt!

voorzien van een ingroei-pad. Dat ingroei-pad wordt voor 2023 tot en met 2025 tijdelijk 'verzacht': het geraamde besparingspotentieel wordt bevroren en gemeenten ontvangen voor die jaren iets meer dan de aanvankelijke verlaging aan jeugdhulpmiddelen. Het proces van definitieve vaststelling loopt nog.

Inhoudelijk staat ons als gemeenten een tiental grote opgaven geagendeerd, die als doel hebben om de jeugdzorg en het stelsel duurzaam te verbeteren. Door scherper af te bakenen wat (nog) onder jeugdhulpplicht in de Jeugdwet valt, is de verwachting dat lokaal duidelijker is wat in een gemeente aan voorzieningen minimaal beschikbaar moet zijn. Bij de uitwerking en implementatie van het Dorpsteam wordt hiermee rekening gehouden.

De Hervormingsagenda Jeugd stelt ook dat niet elke hulpvraag een 'zorgantwoord' hoeft. Dat vraagt een stevige maatschappelijke dialoog, zowel landelijk, regionaal als lokaal. Sommige vragen horen bij het gewone opvoeden en opgroeien of zijn vragen die beantwoord kunnen worden in de sociale context van gezinnen of vallen binnen het brede maatschappelijke domein: wonen, bestaanszekerheid, leven in de wijk, onderwijs. Ook hierop wordt bij de (voorbereiding van de) implementatie van het Dorpsteam geanticipeerd.

Daar waar toch specialistische jeugdhulp nodig is, zal via aanpassing van landelijke wet- en regelgeving, lokaal vanaf de intake meteen een domein overstijgende analyse en aanpak volgen. Dit vraagt om stevige lokale teams, gericht op zowel Jeugd, Wmo als de Participatiewet, wat aansluit bij het in het zorgconcept implementeren van het principe 'één huishouden, één plan, één regisseur' uit het Coalitieakkoord. Naast de implementatie en start van het Dorpsteam zal ook het gemeentelijke toegangsteam met een doorontwikkeling te maken krijgen.

Vernieuwde basispakket GGD

Nadat alle gemeenteraden in het werkgebied in de gelegenheid zijn gesteld om een zienswijze in te dienen, heeft het Algemeen Bestuur van de GGD Hart voor Brabant besloten om met ingang van 2024 een nieuw basispakket in te voeren. Het voorstel bestaat uit het behouden en versterken van een aantal (wettelijk) verplichte diensten en enkele nieuwe diensten. Het sluit aan bij de ambities die we als gemeente hebben en ook al op inzetten. Met het vernieuwde basispakket geven wij invulling aan onze wettelijke taken vanuit de Wet publieke gezondheid en borgen we programma's die van grote meerwaarde zijn voor onze inwoners.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) / Brede SPUK

Zie voor meer toelichting thema 120.

De uitvoering van het Gezond en Actief Leven Akkoord sluit aan bij de beweging richting preventie, waardoor we meer in kunnen zetten op sport, bewegen en cultuur, gezondheid en preventie en sociale basis. Dit kan ertoe leiden dat we voor de uitvoering in 2024 extra formatie nodig hebben om de 15 onderdelen van de regeling uit te voeren. De verwachting is dat we deze extra formatie deels via de begroting 2024 moeten regelen. Het integrale plan van aanpak moeten we eind september 2023 indienen.

230 ARMOEDE

Herijking armoedebeleid

In het voorjaar van 2023 is het armoedeonderzoek afgerond, waarna de raad op 1 juni is geïnformeerd over de uitkomsten. Na de zomer wordt, na aanbidding van een startnotitie aan de raad, gestart met de herijking van het armoedebeleid. Met het nieuwe beleid wordt het fundament, de aanpak en de daarbij horende prioriteiten voor de komende periode gelegd. Vooralsnog is het uitgangspunt dat de herijking plaatsvindt binnen de bestaande middelen voor deze doelgroep.

Dongen Zorgt!

Wijzigingen Wet schuldsanering natuurlijke personen

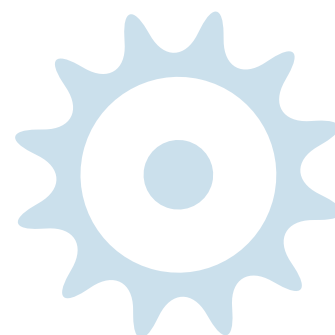
Begin 2023 is er een wijziging van de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) aangenomen door de Tweede en Eerste Kamer. Deze wijziging regelt onder andere twee zaken die belangrijk zijn voor het aanbod. Allereerst regelt de wetswijziging dat de standaard looptijd van een Wsnp 1,5 jaar wordt. Daarnaast regelt de wetswijziging dat de maanden waarin wordt gespaard in het voortraject, worden afgetrokken van de looptijd van de Wsnp. Een andere opvallende wijziging is dat wanneer er onvoldoende aflossingsruimte is, hetgeen bij een minimum inkomen vaak het geval is, het minnelijk traject kan worden overgeslagen en er direct een verzoek om toepassing van de Wsnp kan worden ingediend. De wetswijziging zal waarschijnlijk per 1 januari 2024 in werking treden.

Te verwachten financiële mutaties programma Dongen Zorgt

In onderstaande tabel zijn alleen die onderwerpen opgenomen waarvan thans de verwachting is dat hiermee financiële gevolgen mee gemoeid zijn.

Financiële effecten Dongen Zorgt (indicatief)	2024	2025	2026	2027
Investerings				
IKC Heilig Hart en IKC 's Gravenmoer	Via afzonderlijk kredietvoorstel			
IKC West	8.519 ²			
Onderzoek vestiging MBO Care	Afhankelijk van te maken keuzes			
Programmabegroting				
Aanpak Laageletterdheid	45-50	45-50	45-50	45-50
Uitvoering Dorpsteam	Volgt uit Plan van Aanpak			
Inloopvoorziening kwetsbare inwoners	NNB	NNB	NNB	NNB
Herziening abonnementsstarief Wmo	Afhankelijk van besluitvorming Rijk			

Bedragen x € 1.000

² Betreft de oorspronkelijke raming uit 2021. Bij opname in het investeringsplan zal de raming geactualiseerd worden aan de hand van de laatste inzichten.

6.3 Veilig Dongen!

Uitvoering Regionaal Veiligheidsbeleid

De gemeente Dongen vormt samen met Gilze en Rijen, Loon op Zand en Waalwijk het gebied van het politieteam Langstraat. Voor deze gemeenten is een gezamenlijk regionaal veiligheidsbeleid vastgesteld met een looptijd van 4 jaar. Dat beleid wordt lokaal doorgezet. Het is daarbij mogelijk om per gemeente, binnen deze beleidsvelden, accenten aan te brengen. De accenten waar de gemeente Dongen in 2023 specifiek aandacht op wil vestigen, zijn hieronder vermeld. Deze worden voor de duur van één jaar benoemd, zodat er flexibel kan worden ingespeeld op actuele ontwikkelingen. De afgelopen jaren hebben immers duidelijk laten zien dat niet alle ontwikkelingen goed voorspelbaar zijn. Deze accenten zullen ook in 2024 als voornaamste zaken naar voren komen.

Voor de geheel uitgeschreven versie van het lokaal veiligheidsbeleid wordt verwezen naar het op 16 maart 2023 door de raad vastgestelde beleid.

310 OPENBARE ORDE & VEILIGHEID

Veel voorkomende criminaliteit en High Impact Crimes

Deze vorm van criminaliteit heeft veel impact op de burgers. Woninginbraak en fietsendiefstal zijn de meest voorkomende voorbeelden. In 2024 zal de gemeente deelnemen in de voorgenomen "wijktafels". Op dit moment is nog niet duidelijk welke capaciteit dit gaat kosten en welke werkzaamheden daaruit zullen voortvloeien. Er wordt vanuit gegaan dat er een "wijkboa" zal worden gekoppeld aan iedere wijktafel. Dit heeft gevolgen voor de inzetbaarheid op andere onderwerpen.

Digitale veiligheid

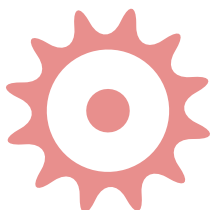
Door de digitalisering van onze samenleving neemt cybercriminaliteit grotere vormen aan. Burgers, bedrijven en instellingen zijn bevattelijk voor cybercriminaliteit. Denk hierbij aan het hacken voor systemen om bedrijfsinformatie te verkrijgen, bankgegevens bemachtigen zodat rekeningen geplunderd kunnen worden, tot het gebruiken van de digitale identiteit van burgers om fraude te plegen.

Tijdens de Veiligheidsdag wordt ook het "multimedia-lab" van de politie ingezet. In dit "lab" wordt informatie gegeven over alle vormen van digitale fraude en hoe deze te voorkomen. Burgemeester Starmans heeft regionaal de portefeuille "cybercrime" opgenomen. Daarnaast neemt de gemeente deel aan de regionale werkgroep "Cybercriminaliteit". Vanuit deze werkgroep worden regionaal bewustwording acties opgezet. In 2022 is een regionale oefening geweest waarbij gemeenten werden getest op hun eigen IT-beveiliging. Deze oefeningen zullen in de toekomst met enige regelmaat worden voortgezet.

Overlast

In Dongen kunnen we de overlast in 3 categorieën onderbrengen:

- **Woonoverlast**
Er is een regulier overleg tussen politie, Casade, Wijk-GGD en de gemeente. Met gebruikmaking van het instrumentarium van de "Wet Woonoverlast" wordt daar op casusniveau de aanpak van de overlast afgestemd.
- **Overlast door verwarde personen**
Iedere casus wordt separaat besproken met de daarvoor in aanmerking komende partners. Deze vorm van overlast is zeer onvoorspelbaar. Onze eerste inzet wordt in de meeste gevallen gevormd door de Wijk-GGD en de Boa's.
- **Overlast door jeugdgroepen**
We hebben een regulier overleg met politie, de jeugd-Boa, jeugdwerkers van Contourde-Twern en Novadic Kentron over de aanpak en het voorkomen van jeugdoverlast. Op casusniveau wordt daar de aanpak van overlast gevende groepen besproken en afgestemd.

Veilig Dongen!

Jeugd

In preventieve zin vallen hieronder alle werkzaamheden die in samenwerking met de jeugd-Boa, de politie en de scholen worden ingezet om te voorkomen dat individuele jongeren (verder) afglijden in criminaliteit of overlast. Daarbij wordt op casusniveau maatwerk geleverd. De wijk-GGD vormt een onmisbare schakel in vroeg-interventie door gesprekken met ouders en het in beeld brengen van het systeem rondom de jongere. Als er repressieve maatregelen nodig zijn, bijvoorbeeld als er sprake is van overlast of criminaliteit door individuele jongeren, worden deze jongeren primair doorverwezen naar HALT. Verder wordt afgestemd of zorg nodig is binnen het systeem rondom de jongere

Ondermijning

Er worden in- en externe bewustwordingsprogramma's opgezet om het zien en herkennen van ondermijnende activiteiten te bevorderen. Samen met ZLTO en het CCV worden vanaf medio 2023 trajecten opgezet voor de bewustwording van ondernemers en inwoners. Op grond van de "Norm weerbare overheid" wordt gekeken naar de interne organisatie van de gemeente, om ervoor te zorgen dat de organisatie weerbaar is tegen persoonlijke integriteitsbedreigingen en technische pogingen de organisatie te ondermijnen.

Er is regulier overleg met alle RIEC-partners, zowel op algemeen als op casusniveau. In 2024 zal districtelijk worden samengewerkt tussen de gemeenten en de RIEC-partners in "Hart van Brabant" om daardoor slagvaardiger te kunnen optreden in het geval van handhaving op ondermijningscasuïstiek. Hiervoor wordt een "Districtelijk Bestuurlijk Interventie Team (BIT)" opgezet, waarin Dongen zal participeren.

Bibob

Goed georganiseerd Bibob-onderzoek is onontbeerlijk om malifide bedrijven aan te pakken en te voorkomen dat deze zich in Dongen proberen te vestigen. In 2024 beleggen we de functie van Bibob-coördinator structureel binnen de organisatie. Ook investeren we in de kennis over Bibob binnen de organisatie.

320 RAMPENBESTRIJDING EN BRANDWEER

Herziening crisisbeheersingsorganisatie

Momenteel wordt de crisisbeheersingsorganisatie herzien. In oktober 2023 zal dit leiden tot een aanpassing van de organisatie, ook op gemeentelijk niveau. De gemeentelijke crisisorganisatie zal daardoor in 2024 opnieuw moeten worden ingedeeld, opgeleid en getraind. Op dit moment is nog niet duidelijk wat dit voor (personele en financiële) gevolgen voor de begroting crisisbeheersing zal hebben op de korte en langere termijn.

Te verwachten financiële mutaties programma Veilig Dongen

In onderstaande tabel zijn alleen die onderwerpen opgenomen waarvan thans de verwachting is dat hiermee financiële gevolgen mee gemoeid zijn.

Financiële effecten Veilig Dongen (indicatief)	2024	2025	2026	2027
Programmabegroting				
Herziening crisisbeheersingsorganisatie	NNB	NNB	NNB	NNB

6.4 Dongen Onderneemt!

410 ONDERNEMERSCHAP

Circulaire economie

Zie hoofdstuk 5, richtinggevende uitspraken.

Opstellen en uitvoeren Economisch Programma

In het coalitieakkoord is opgenomen dat er voor Dongen een nieuwe economische visie wordt opgesteld. Vanwege de samenhang met de omgevingsvisie is besloten dit om te zetten naar een Economisch Programma.

Op dit moment wordt het bureau geselecteerd dat het programma voor ons gaat opstellen. Dit programma zal naar verwachting eind eerste kwartaal 2024 gereed zijn. In dit economisch programma worden aanbevelingen gegeven voor ondernemers en ook voor de gemeente die uitgevoerd kunnen worden. Om uitvoering te kunnen geven aan deze aanbevelingen, bezien we richting de Programmabegroting 2024 of we hiervoor een bedrag kunnen reserveren. Vanwege de doorloop naar 2024, zullen ook externe kosten opgenomen worden voor het opstellen van het programma.

420 WERKNEMERSCHAP

Actualisatie re-integratiebeleid

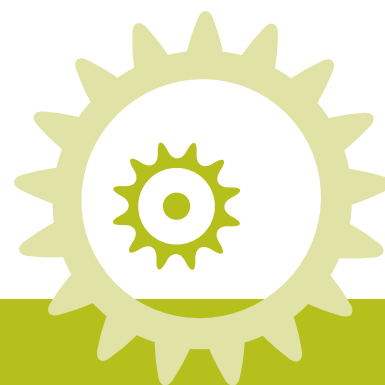
In 2023 gaan we het re-integratiebeleid actualiseren. Uit de opgedane ervaringen met de Participatiewet tot nu toe blijkt dat het op een aantal onderdelen tijd is voor nieuw beleid. Ook de economische omstandigheden zijn veranderd, er zijn meer kansen op werk, maar ondanks de toegenomen vraag vanuit de arbeidsmarkt blijkt voor een deel van onze klanten doorstromen naar (betaald) werk (nog) niet mogelijk. Het is daarom tijd het beleid te herijken en daarbij zo nodig hernieuwde keuzes te maken over de inzet van re-integratie middelen. Er is sprake van een grote kwetsbare doelgroep die we op weg moeten helpen. We gaan er vooralsnog vanuit dat de herijking binnen de bestaande financiële kaders uitgevoerd kan worden. Wel kan de herijking leiden tot een verschuiving van de accenten tussen de bestaande instrumenten en daarmee budgetten.

Te verwachten financiële mutaties programma Dongen Onderneemt

In onderstaande tabel zijn alleen die onderwerpen opgenomen waarvan thans de verwachting is dat hiermee financiële gevolgen mee gemoeid zijn.

Financiële effecten Dongen Onderneemt (indicatief)	2024	2025	2026	2027
Investerings				
Ambities circulaire economie	Afhankelijk van te maken keuzes			
Programmabegroting				
Opstellen en uitvoeren economische programma	±25			

Bedragen x € 1.000

6.5 Dongen Dient!

510 BESTUUR

Inwonerparticipatie

In het coalitieakkoord 'Versterken en Vernieuwen' is het vooraf (meer) betrekken van inwoners bij de beleidsvorming als één van de ambities geformuleerd. Om dit mogelijk te maken bereiden we in de komende programmabegroting een budgetaanvraag voor om structureel in te kunnen zetten op het betrekken van inwoners. Het kan hierbij bijvoorbeeld gaan om onderzoek onder inwoners of het instellen van een burgerpanel. Ook een interactievere manier van communicatie richting onze inwoners kan onderdeel worden van de budgetaanvraag.

Bij de vaststelling van de opdracht van de Commissie Democratische Vernieuwing is voor 2023 budget vrijgemaakt. Voor de jaren die nog volgen voor deze bestuursperiode zullen eventueel aanvullende middelen worden meegenomen in het begrotingsproces, voor het eerst bij het opstellen van de begroting 2024. Het college beseft dat de middelen voor de genoemde commissie deels overlap vertonen met de budgetaanvraag die het college voorbereidt. Het college doet dan ook de suggestie om hiervoor één budgetaanvraag voor te bereiden; in aanloop naar de Programmabegroting 2024-2027 zal het college dit bespreken met de Commissie Democratische Vernieuwing.

Onderzoek communicatie gemeente

In het coalitieakkoord is aangekondigd dat de gemeente onderzoek gaat doen naar de externe communicatie van de gemeente. In de zomer van 2023 wordt de onderzoeksopdracht opgesteld. Hierbij wordt in overleg met de Commissie Democratische Vernieuwing bekeken of deze opdracht wordt verbreed tot inwonerparticipatie. Uitvoering van het onderzoek door een externe partij is voorzien in de tweede helft van 2023 met een doorloop tot in 2024.

520 DIENSTVERLENING

Digitalisering dienstverlening

De gemeente Dongen streeft naar een hoge mate van plaatsonafhankelijke dienstverlening voor onze inwoners. Dit betekent dat we waar mogelijk onze diensten digitaal aanbieden. De hiertoe benodigde uitbreiding van het softwarepakket is reeds aangekocht. In 2023 en 2024 implementeren we deze toepassingen.

Dienstverlening Burgerzaken

De coronaperiode zorgde samen met het gebrek aan personele capaciteit voor een aanpassing in de dienstverlening. Inzet op het aantrekken van extra medewerkers heeft ervoor gezorgd dat er wanneer nodig meerdere balies geopend worden en dat onze inwoners op meer tijdstippen afspraken in kunnen plannen. Vanaf 2024 verwachten we een piek in het aantal aanvragen van paspoorten en identiteitsbewijzen. Deze zogeheten paspoortpiek speelt landelijk en is het resultaat van de in 2014 aangepaste geldigheidsduur van reisdocumenten voor volwassenen van vijf naar tien jaar. Het aantal aanvragen stijgt ten opzichte van 2023 in 2024 met circa 400%.

Hierop voorsortierend zetten we in op vakbekwame medewerkers en op al dan niet tijdelijke capaciteitsuitbreiding, zodat onze inwoners kundige en tijdige dienstverlening mogen blijven verwachten. We open hiervoor een tweede balie waarvoor extra bezetting benodigd is ten opzichte van de huidige situatie. Dit ook in verband met de steeds complexer wordende back-office werkzaamheden.

Inschrijving en toezicht huisvesting arbeidsmigranten

Ondernemers in de regio werven in toenemende mate personele capaciteit uit de EU. De hieruit voortvloeiende registratie- en huisvestigingsvraagstukken hebben in toenemende mate effect op de werkprocessen binnen de gemeente. Aangedreven door de invoering van toeristenbelasting in 2022 steeg het aantal inschrijvingen vanuit het buitenland afgelopen jaar met honderdtallen. Naar verwachting zal deze trend zich de komende jaren voortzetten.

De resultaten uit het 'Veilig Wonen Dongen'-project benadrukken de noodzaak van deugdelijk toezicht op de huisvesting van arbeidsmigranten. Integrale samenwerking ligt ten grondslag aan het kunnen blijven bieden van een veilige woonomgeving voor al onze inwoners, tijdelijk én permanent.

De uitvoering van onze wettelijke taken in relatie tot een substantiële stijging van het aantal in- en uitschrijvingen van arbeidsmigranten brengt een hoge werkdruk met zich mee. Een juiste in- of uitschrijving in de Basisregistratie Personen (BRP) en daarmee de borging van de kwaliteit van de BRP ligt ten grondslag aan vrijwel alle gemeentelijke werkprocessen en aan die van overheidsinstanties als de Belastingdienst.

Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging

Na diverse keren te zijn uitgesteld treden de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging op 1 januari 2024 in werking.

Omgevingswet

De Omgevingswet wijzigt het werk op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving ingrijpend. In plaats van een controlerende houding wordt een uitnodigende, faciliterende ontwikkelingsgerichte houding van de gemeente verwacht. Het toetsen aan regels die bepalen wat waar wordt toegelaten (het "nee tenzij" principe) wordt hierbij losgelaten en vervangen door het kijken naar de behoefte en de wijze waarop de gemeente dit mogelijk kan maken (het "ja mits" principe). Het is de bedoeling dat hierdoor meer vrijheid ontstaat, om maatwerk te kunnen leveren voor het realiseren van initiatieven. Daarnaast wordt burgerparticipatie vanaf het begin van een initiatief een belangrijk onderdeel van het proces. Dit zou de kans op bezwaar- en beroepsprocedures moeten verkleinen, waardoor initiatieven sneller kunnen worden geconcretiseerd.

Geheel nieuw bij het inwerking treden van de Omgevingswet is dat het begrip "milieuinrichting" wordt losgelaten en vervangen door het begrip "milieubelastende activiteit". Hierbij wordt gekeken naar de fysieke grenzen van een bedrijf, om te bezien wat er kan en niet kan t.o.v. de omgeving. Dit betekent een omzetting van alle milieuvergunningen naar één of meerdere "milieubelastende activiteiten". Dit zal gedurende de komende jaren door de OMWB worden uitgevoerd en zal een kostenverhoging tot gevolg hebben.

Wet Kwaliteitsborging

Samen met de Omgevingswet treedt ook de Wet Kwaliteitsborging in werking. Hierbij vervalt bij de verlening van omgevingsvergunningen, bij een groot deel hiervan, de toetsing aan het Bouwbesluit. Tevens vervallen hierdoor de toezichtstaken van de gemeente op de bouwplaats. Deze worden door een "private partij" overgenomen. In het kader van deze wet komen er nieuwe werkzaamheden voor de vergunningverleners en toezichthouders bij, waardoor per saldo het effect op de tijdsinvestering minimaal zal zijn.

Legesverordening

Het in werking treden van de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging heeft ook gevolgen voor de legesverordening. Door de gewijzigde systematiek en bepalingen van de Omgevingswet veranderen de kosten die de gemeente maakt in het kader van haar dienstverlening. Naast bovengenoemde wijzigingen heeft het in werking treden van de Omgevingswet tot

gevolg dat gemeenten leges mogen gaan heffen voor het verlenen van vergunningen voor "milieubelastende activiteiten".

Door de Wet Kwaliteitsborging wijzigen in het kader van vergunningverlening de kosten. Dit omdat er minder werkzaamheden worden verricht in het kader van de te heffen leges. De werkzaamheden die er bij komen mogen niet bij de aanvrager of een andere partij in rekening worden gebracht.

Financiële gevolgen

De structurele financiële effecten van de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging zijn nog niet inzichtelijk. De verwachting is dat de legesinkomsten voor de voornoemde wijzigingen binnen de activiteit "bouwen" met 15 tot 20% afnemen. Daarnaast wordt een kostenstijging verwacht van 10 tot 15% door de inwerkingtreding van de genoemde wetten. Uitgangspunt richting opstellen van de Programmabegroting 2024-2027 zal zijn dat de genoemde effecten elkaar opheffen. Gedurende het eerste jaar na de inwerkingtreding (2024) zullen we de effecten monitoren, waarna vanaf de begroting 2025 een gefundeerde inschatting gemaakt kan worden.

530 BEHEER EN ONDERHOUD

Verduurzaming gemeentelijk wagenpark

Zie hoofdstuk 5, richtinggevende uitspraken

Betere benutting subsidiemogelijkheden

In Dongen proberen we zoveel mogelijk werk met werk te maken. Dat houdt in dat als een riolering aan vervanging toe is, we meteen kijken of de weg erboven ook aangepakt moet worden. Ook wordt beoordeeld of de verkeerssituatie verbeterd kan worden. Bij projecten waarbij de verkeersveiligheid wordt bevorderd, bestaat de mogelijkheid tot het verkrijgen van subsidies, bijvoorbeeld vanuit de provincie. Om in aanmerking te komen voor subsidies, dienen ruim van tevoren concreet uitgewerkte plannen ingediend te worden bij de subsidieverstrekker. Omdat binnen de gemeente Dongen de voorbereidingsfase nu relatief kort voor de uitvoeringsfase plaatsvindt, lopen we een aantal van deze subsidiemogelijkheden mis. We willen daarom de voorbereidingsfase naar voren halen, zodat de planning beter aansluit op de subsidiedeadlines.

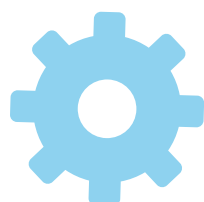
We bezien richting begroting hoe we dit in financieel-technische zin oplossen. Het kan betekenen dat reeds eerder voorbereidingskredieten beschikbaar gesteld moeten worden. Een andere optie is het financieren van de voorbereidingskosten uit de reguliere begroting. Dit betekent een verschuiving van kosten van het Investeringsprogramma naar de Begroting.

540 AFVAL

VANG / doelstelling restafval en zuiverheid afvalstromen

In januari 2020 heeft de raad het Uitvoeringsplan Grondstoffen Dongen 2020-2021, Van Afval Naar Grondstof vastgesteld. Op verschillende momenten bent u geïnformeerd over de voortgang van de implementatie. In april 2023 is de raad bijgepraat over de resultaten tot dan toe. Verschillende scenario's zijn toen gepresenteerd om restafval verder te reduceren. Als vervolg op deze raadsinformatieavond zal in het najaar een opiniërend stuk aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Hierin worden de scenario's benoemd en aan de raad gevraagd welk scenario zij graag verder uitgewerkt zien.

Vanaf 2021 wil de gemeente Dongen maximaal 100 kilogram per persoon per jaar als ongesorteerd huisvuil (fijn en grof restafval) laten verbranden. Voor het behalen van die doelstelling

Dongen Dient!

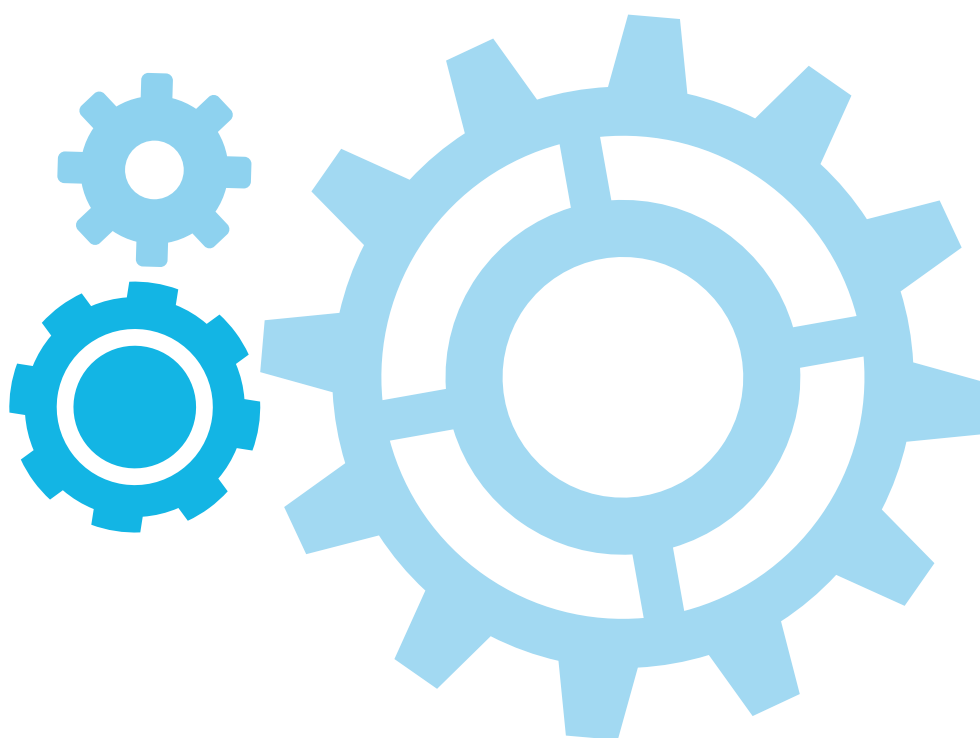
zijn door de gemeenteraad in januari 2020 diverse maatregelen vastgesteld in het Uitvoeringsplan Grondstoffen. Dit heeft geresulteerd in een flinke afname van de hoeveelheid restafval. De genoemde 100 kg per inwoner is echter niet gehaald. Onderzoek door een extern bureau heeft laten zien dat de gemeente Dongen het zeker niet slecht doet vergeleken met andere gemeenten. 30 kg restafval per inwoner is echter een utopie, dat is aan de orde gekomen tijdens de raadsinformatieavond over dit onderwerp. De hoeveelheid restafval kan nog met kleine stapjes teruggebracht worden. Deze stappen vragen echter wel flinke investeringen.

Te verwachten financiële mutaties programma Dongen Dient

In onderstaande tabel zijn alleen die onderwerpen opgenomen waarvan thans de verwachting is dat hiermee financiële gevolgen mee gemoeid zijn.

Financiële effecten programma 6	2024	2025	2026	2027
(indicatief)				
Investerings				
Verduurzaming wagenpark	Afhankelijk van te maken keuzes			
Programmabegroting				
Inwonerparticipatie	30	30	30	30
Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging	±0	±0	±0	±0

Bedragen x € 1.000

6.6 Algemene dekkingsmiddelen, overhead

610 ALGEMENE UITKERING

Ravijnjaar Algemene Uitkering

Zie hoofdstuk 5 Richtinggevende uitspraken

620 GEMEENTELIJKE BELASTINGEN EN HEFFINGEN

Lokale heffingen

In de Programmabegroting zal het college een voorstel doen voor de hoogte van de lokale heffingen: de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de Onroerende Zaak Belasting (OZB). Dat voorstel wordt opgesteld binnen de kaders die hiervoor zijn opgenomen in deze Kadernota; de financiële uitgangspunten. Kernpunt hierbij is dat de afvalstoffenheffing en de rioolheffing kostendekkend worden vastgesteld en dat de OZB-opbrengst stijgt met de inflatie.

Onroerende Zaak Belasting (OZB)

Bij de tariefbepaling OZB voor het belastingjaar 2024 wordt uitgegaan van de begrote OZB-opbrengst 2023 vermeerderd met de indexering in verband met de inflatie. Deze beoogde opbrengst voor 2024 wordt op basis van de verwachte, totale WOZ-waarde van panden in Dongen teruggerekend naar een tarief. De waardeontwikkeling (stijging of daling) van de onroerende zaken als gevolg van de jaarlijkse waardering wordt zodoende gecorrigeerd in de tarieven. Een positieve waardeontwikkeling van het onroerend goed leidt daarmee tot een lager OZB-tarief. Voor het jaar 2024 zal de waarde per 1 januari 2023 worden gebruikt bij toepassing van het tarief.

De tarieven voor de eigenaren van woningen en niet-woningen wijken in Dongen af van het landelijk gemiddelde. Eigenaren van woningen betalen in Dongen meer dan het landelijk gemiddelde, terwijl eigenaren van niet-woningen minder betalen. Zoals aangegeven in de Programmabegroting 2023 wil het college het tarief voor niet-woningen deze bestuursperiode meer in lijn brengen met het landelijk gemiddelde en tegelijkertijd het tarief voor woningeigenaren verlagen. Deze lijn is in de begroting 2023 ingezet en zal in de komende begroting worden voortgezet.

Aanpassing verordening rioolheffing

De VNG heeft de Modelverordening Rioolheffing vervangen om recht te doen aan de bredere invulling van de gemeentelijke watertaken. Wateroverlast en verdroging vragen steeds meer maatregelen in de publieke ruimte. De Modelverordening Riool- en Waterzorgheffing vervangt daarom de oude Modelverordening Rioolheffing. Van de maatregelen in de publieke ruimte heeft iedereen profijt, daarom worden in de nieuwe situatie zoveel mogelijk percelen in de heffing betrokken.

Samen met de deelnemers van de BWB wordt onderzocht hoe de nieuwe verordening zo uniform mogelijk kan worden opgesteld. In Dongen worden middels de huidige verordening alleen de gebruikers van een perceel in de heffing betrokken. De gemeente kan kiezen voor een andere, bredere verdeling van de kosten vanwege de verbrede watertaken. Het opvoeren van de eigenaar als nieuwe heffingsplichtige is een vorm van kostenverdeling over meer heffingsplichtigen. Dit heeft echter geen direct effect op de totaalopbrengst rioolheffing. Hierbij geldt nog steeds dat deze kostendekkend dient te zijn.

Ook is het in de nieuwe verordening mogelijk om cultuurgronden en natuurterreinen in de heffing mee te nemen. Vanuit het merendeel van de deelnemers wordt hier niet positief naar gekeken. De voornaamste reden hiervoor is dat de gemeente bij deze gronden/terreinen vrijwel geen inspanning verricht of kosten maakt voor wat betreft de hemelwaterzorgplicht, de grondwaterzorgplicht en de afvalwaterzorgplicht. Deze taken in het buitengebied liggen vooral bij het waterschap.

Algemene dekkingsmiddelen, overhead

De raad ontvangt de aangepaste verordening zoals gebruikelijk bij de vaststelling van de belastingverordeningen aan het einde van het jaar.

630 OVERIGE ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN

Geen relevante ontwikkelingen

640 OVERHEAD

Verduurzaming gemeentelijke panden

Op dit moment wordt voor de gemeentelijke gebouwen (met uitzondering van de binnensport) in beeld gebracht wat de mogelijkheden zijn om deze gebouwen te verduurzamen en welke kosten daarmee gemoeid zijn. Dit vloeit voort uit de opdracht die de raad hiertoe heeft verstrekt in het takendebat. De gevraagde informatie zullen medio 2023 aan de raad worden gezonden. Afhankelijk van de te maken keuzes, kan dit leiden tot hogere dotering in de onderhoudsvoorziening of aanvullende investeringskredieten.

In afwachting van een onderzoek naar de toekomst van een aantal binnensportaccommodaties zal een dergelijk onderzoek ook voor de binnensportaccommodaties moeten plaatsvinden.

Investeringsplan 2024-2027 en kapitaallasten

Zoals gebruikelijk wordt jaarlijks bij de programmabegroting ook het meerjarig investeringsplan geactualiseerd. Dat betekent dat bij de komende programmabegroting het Investeringsplan 2024-2027 wordt aangeboden. Zoals in de voorgaande thema's benoemd, zullen op enkele onderdelen nieuwe investeringen worden opgenomen (denk aan afronding verkeersplan centrum Dongen en de aanpassing van de openbare ruimte rondom IKC 's Gravenmoer). De actualisatie zal daarnaast hoofdzakelijk betrekking hebben op verschuivingen tussen de jaren.

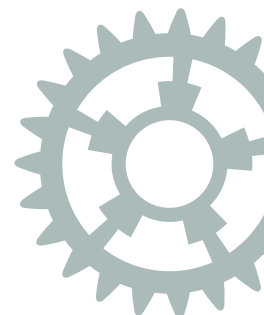
Het geactualiseerde investeringsplan wordt eveneens in de Programmabegroting 2024-2027 doorgerekend in het effect op de kapitaallasten. Hierbij wordt net als in de begroting 2023 gerekend met een rekenrente van 1,0%. Bij de berekening van de kapitaallasten wordt gerekend met de richtlijnen van de provincie.

Personele lasten

Op een aantal plekken binnen de organisatie knelt de bezetting. Het werk is niet in voldoende mate uit te voeren met de beschikbare capaciteit. Richting Programmabegroting 2024 bezien we deze knelpunten en beoordelen we of er op deze plekken behoefte is aan uitbreiding van de capaciteit. We bezien dan tevens de ruimte die er binnen de bestaande personeelsbudgetten is voor uitbreiding. In het licht van de huidige arbeidsmarkt en de grotere vacaturruimte is die ruimte op dit moment in grotere mate dan normaal beschikbaar. Bij een omslaande arbeidsmarkt verdwijnt deze ruimte echter. Dat betekent dat dan alsnog aanvullend personeelsbudget nodig is. We bezien richting Programmabegroting 2024 hoe we hiermee omgaan.

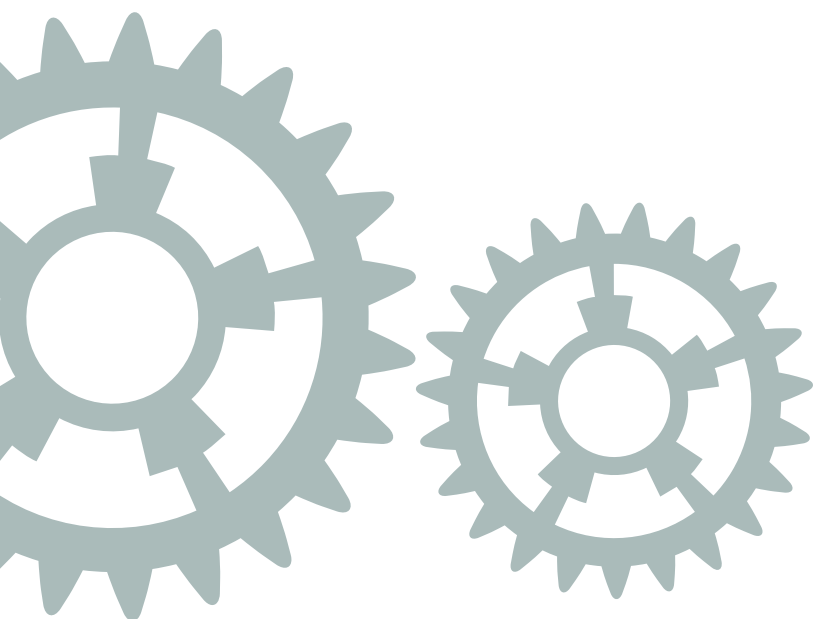
Te verwachten financiële mutaties programma Algemene dekkingsmiddelen en overhead

In onderstaande tabel zijn alleen die onderwerpen opgenomen waarvan thans de verwachting is dat hiermee financiële gevolgen mee gemoeid zijn.

Algemene dekkingsmiddelen, overhead

Financiële effecten programma 6	2024	2025	2026	2027
(indicatief)				
Investerings				
Verduurzaming gemeentelijke panden	Afhankelijk van te maken keuzes			
Programmabegroting				
Veronderstellingen Algemene Uitkering	De stelpost pakt per saldo neutraal uit			
Hervormingsagenda Jeugd	Volgt uit Meicirculaire			
Kapitaallasten	Volgt uit actualisatie Investeringsplan			

7. Financiële uitgangspunten

De financiële uitgangspunten voor de Programmabegroting 2024 – 2027 zijn:

1. De Algemene Uitkering wordt geraamd op basis van de Meicirculaire 2023.
2. De financieel-technische uitgangspunten vast te stellen:
  - De Algemene Uitkering wordt geraamd op basis van de Meicirculaire 2023;
  - Voor de meerjarenraming wordt uitgegaan van een indexering op baten en lasten. Ten opzichte van de begroting 2023 wordt een indexering toegepast gelijk aan de prijsontwikkeling overheidsconsumptie, netto materieel (IMOC) in de Meicirculaire 2023, met uitzondering van:
    - De subsidies stijgen met de prijsontwikkeling overheidsconsumptie, netto materieel (IMOC) conform Meicirculaire 2023, tenzij voor een subsidie afwijkende afspraken zijn gemaakt;
    - Voor loon- en salarisontwikkeling wordt aangesloten bij de meest actuele inzichten per 1 juli 2023.
    - Voor de indexering van de bijdragen aan de meeste gemeenschappelijke regelingen volgen we de besluitvorming in het algemeen bestuur van de betreffende regeling;
    - Voor opbrengsten afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt een kostendekkend tarief gehanteerd;
    - Voor de berekening van de OZB-opbrengst 2024 wordt de begrote opbrengst uit 2023 verhoogd met de prijsontwikkeling overheidsconsumptie, netto materieel (IMOC) conform Meicirculaire 2023 plaatsvindt;
    - De opbrengsten marktgelden, pachtgelden, leges en overige belastingen worden geïndexeerd met de prijsontwikkeling overheidsconsumptie, netto materieel (IMOC) conform Meicirculaire 2023, tenzij reparatie nodig is om kosten en opbrengsten beter met elkaar in balans te brengen.
3. De rekenrente wordt voorlopig vastgesteld op 1,0%.
4. Het bedrag voor onvoorziene uitgaven voor de begroting 2024 en volgende jaren is € 80.000 per jaar.

Het college behoudt de ruimte om gemotiveerd af te wijken van de genoemde uitgangspunten als de doorrekeningen, in de aanloop naar de begrotingsbehandeling, hier aanleiding toe geven.

8. Proces Programmabegroting 2024–2027

Met de Kadernota 2024 wordt zoals gezegd de eerste, belangrijke stap gezet in voorbereiding op de Programmabegroting 2024-2027 die eind september ter behandeling aan uw raad wordt aangeboden. De uitgangspunten uit deze Kadernota vormen de basis waarlangs we de komende periode de Programmabegroting 2024-2027 verder kunnen gaan uitwerken.

Om de raad, gezien de actuele ontwikkelingen, goed mee te nemen in de periode tussen het opstellen van deze Kadernota en de uiteindelijke behandeling van de Programmabegroting 2024-2027 stellen wij de onderstaande processtappen voor.

Activiteit	Omschrijving / toelichting / acties	Datum
Aanbieding Voorjaarspakket 2023 aan raad	Toezending van de Kadernota 2024 (en de jaar rekening 2022 en de berap 2021-1) aan de raad	9-6-2023
Financiële Commissie	Beantwoording vragen en opstellen gezamenlijk advies; tevens bespreking concept-accountantsrapport	19-6-2023
Technische vragen	Gelegenheid tot het stellen van technische vragen door de raadsfracties	21-6-2023
Beantwoording technische vragen	Beantwoording van de technische vragen	24-6-2023
Raadsinformatiebrief Meicirculaire 2023	Toelichting effecten Meicirculaire 2023	Halverwege juni
Opiniërende raadsvergadering	Bespreken Kadernota door de raad	6-7-2023
Besluitvormende Raadsvergadering	Vaststellen Voorjaarspakket, inclusief deze Kadernota 2024, door de raad	13-7-2023
Raadsinformatieavond Voorbereiding Begrotingsbehandeling	Toelichting op het komende begrotingsproces	21-9-2023
Aanbieding Najaarspakket 2023 aan de raad	Toezending van het najaarspakket P&C 2023, inclusief de Programmabegroting, aan de raad	29-9-2023
Financiële Commissie	Behandeling Najaarspakket, inclusief Programmabegroting	9-10-2023
Technische vragen	Deadline indienen technische vragen bij het Najaarspakket	11-10-2023
Beantwoording technische vragen	Beantwoording ingediende technische vragen bij het Najaarspakket	26-10-2023
Opiniërende behandeling Programmabegroting 2024-2027	Opiniërende behandeling Programma-begroting 2024-2027	2-11-2023
Besluitvormende behandeling Programmabegroting 2024-2027	Besluitvormende behandeling Programma-begroting 2024-2027	9-11-2023

